

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

Ke stému výročí vydání prvního knihovního zákona v Československu

3

2020

ročník 72

KNIHOVNA VE VEŘEJNÉM PROSTORU

- Knihovna probouzející město
- Umění ve veřejném prostoru se zaměřením na knihovny
- Knihovny a knihovníci v krásné literatuře

Slovník českých knihovníků

Ostravská Via-praxe
(o spolupráci
Knihovny
města Ostravy
s Nadací Via)

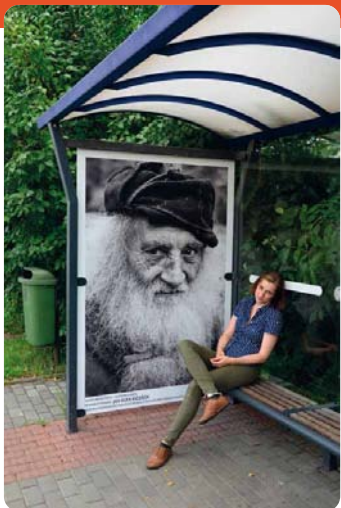
Božena Němcová
inspirující

PRVNÍ KNIHOVNÍ ZÁKON – 100 LET

Pardubický kraj

- Z historie knihovnictví v kraji: Pardubice, Řečany n. L., Holice, Přelouč, Opatovice n. L.
- Kulturní osobnost Zdeněk Vavřík

Knihovna probouzející město s. 83–86
 ← Využití autobusové zastávky pro projekt Galerie města Třince Zastavení u umění

Postavme knihám domeček z perníku
 s. 116–118

Výstava komiksových kreseb na chodbě Městské knihovny Polička →

Klára Smolíková na besedě v Městské knihovně ve Vysokém Mýtě ↓

Foto: archiv J. W. Procházky a K. Smolíkové

Umění ve veřejném prostoru se zaměřením na knihovny s. 87–90
 ↑ Čtenář v křesle Jaroslava Róny, původně určený pro Knihovnu města Hradce Králové; od léta 2019 stojí na náměstí Franze Kafky v Praze

Foto: Jan Kamenický

↓ Alssundský pavilon od Olafura Eliassona před budovou Jihodánské univerzity v Sønderborgu

Foto: Klára Rösslerová

← Odhalení plastiky *Kosmos* před kinem stejného jména v Třinci od maďarské umělecké skupiny Randomroutines

Foto: archiv Knihovny Třinec

Být si blíží aneb Ostravská Via-praxe s. 99–101
 ↓ Momentka z první sousedské slavnosti – dílna (sestavování ptačích budek), která se konala v dubnu 2019

Foto: Marek Weissbrod

Téma – Knihovna ve veřejném prostoru

- 83 Knihovna probouzející město | Martina Wolna
- 87 Umění ve veřejném prostoru se zaměřením na knihovny | Jan Kamenický
- 91 Vesmír, který jiní nazývají Knihovnou... | Milan Valden

Listopad 1989 v knihovnictví

- 93 Co listopad 1989 českých knihovnám dal a vzal (část 3: Létání vysoko a daleko 2000–2007) | Bohdana Stoklasová

Role veřejných knihoven v průmyslu 4.0

- 95 Knihovníci ve světě průmyslu 4.0 | Miloslav Nič
- 99 Inspirace Být si blíží aneb Ostravská Via-praxe | Irena Štátná

Z historie

- 102 Božena Němcová inspirující (1842–2020) | Jiří Uhlíř

Kronika

- 105 Knihovnická práce jako radost, trápení a láska (vzpomínka na Jaroslavu Biolkovou) | Andrea Kopečková

Využití nových technologií

- 106 Slovník českých knihovníků – vznik, současnost, budoucnost | Dana Smetanová

109 Psalo se jinde | Renáta Salátová

- 110 Knihovníci a ex libris (11. část) – Pardubický kraj | Květa Cempírková

První knihovní zákon – 100 let

- 111 Z historie knihovnictví v Pardubickém kraji | Radomíra Kodetová

- 115 Zdeněk Vavřík – významná kulturní osobnost | Radomíra Kodetová

Knihovnický cestopis aneb Walkerovi na cestách po knihovnách (14. část)

- 116 Postavme knihám domeček z perníku | Jiří W. Procházka a Klára Smolíková

119 Ze světa | Roman Giebisch

- 120 Literární výročí Duben | Milan Valden

Popiska k titulní straně obálky:

1 *Současná Krajská knihovna*

2 *v Pardubicích sídlila v letech 1931–1938*

3 *v budově městského muzea*

Foto: archiv KK v Pardubicích

2 *Prezident T. G. Masaryk navštívil*

v roce 1929 Ottendorferovu knihovnu ve Svitavách...

3 *...a prezident V. Havel navštívil nyníjší*

Městskou knihovnu ve Svitavách v roce 2006 v doprovodu

P. Pitharta, tehdejšího místopředsedy Senátu PSP ČR

Foto: archiv Městského muzea a galerie ve Svitavách

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

Topic – Libraries in public space

- 83 A library waking up a town | Martina Wolna
- 87 Art in public space with the focus on libraries | Jan Kamenický
- 91 The Universe (which others call the Library)... | Milan Valden

November 1989 in the world of libraries

- 93 What November 1989 meant for Czech libraries (Part 3: Flying high and far 2000–2007) | Bohdana Stoklasová

The role of public libraries in Industry 4.0

- 95 Librarians in the world of Industry 4.0 | Miloslav Nič
- 99 Inspiration Being closer to each other: Ostrava Via-practice | Irena Štátná

From history

- 102 Inspired by Božena Němcová (1842–2020) | Jiří Uhlíř

Chronicle

- 105 Library work as joy, suffering and love (remembering Jaroslava Biolková) | Andrea Kopečková

Using new technologies

- 106 Dictionary of Czech librarians – origins, present and future | Dana Smetanová

Written elsewhere | Renáta Salátová

- 110 Librarians and ex libris (Part 11) – Pardubice region | Květa Cempírková

First Libraries Act – centenary

- 111 From the history of librarianship in the Pardubice region | Radomíra Kodetová

Libraries travelogue: Walkers' travels around libraries (Part 14)

- 115 Let's build a gingerbread cottage for books | Jiří W. Procházka and Klára Smolíková

From the World | Roman Giebisch

- 119 From the World | Roman Giebisch
- 120 Literary anniversaries April | Milan Valden

INHALT

Thema – Bibliothek im öffentlichen Raum

- 83 Bibliothek, die Städte erweckt | Martina Wolna
- 87 Kunst im öffentlichen Raum mit der Orientierung auf Bibliotheken | Jan Kamenický

91 Weltraum, den man Bibliothek nennt... | Milan Valden

- November 1989 in der Bibliothekslehre
- 93 Was hat der November 1989 den tschechischen Bibliotheken gegeben und was hat er abgenommen (3. Teil: Fliegen hoch und weit 2000–2007) | Bohdana Stoklasová

Die Rolle der öffentlichen Bibliotheken in der Industrie 4.0

- 95 Bibliothekare in der Industrielwelt | Miloslav Nič
- 99 Inspiration

Verbindung haben oder Ostrava Via-Praxis | Irena Štátná

Aus der Geschichte

- 102 Božena Němcová inspiriert (1842–2020) | Jiří Uhlíř

Chronik

- 105 Die bibliothekarische Arbeit als Freude, Kummer und Liebe (Erinnerungen an Jaroslava Biolková) | Andrea Kopečková

Benutzung der neuen Technologien

- 106 Wörterbuch der tschechischen Bibliothekare – Entstehung, Gegenwart, Zukunft | Dana Smetanová

Es wurde woanders geschrieben | Renáta Salátová

- 110 Bibliothekare und Exlibris (11. Teil) – Pardubitzer Region | Květa Cempírková

Das erste Buchgesetz – 100 Jahre

- 111 Aus der Geschichte der Bibliothekslehre in der Pardubitzer Region | Radomíra Kodetová

Zdeněk Vavřík – eine bedeutende Kulturpersönlichkeit | Radomíra Kodetová

Ein bibliothekarischer Reisebericht oder Walkers auf Reisen durch Bibliotheken (Part 14)

- 116 Erbauen wir ein Lebkuchenhäuschen für Bibliotheken | Jiří W. Procházka und Klára Smolíková

Aus der Welt | Roman Giebisch

- 119 Aus der Welt | Roman Giebisch
- 120 Literarische Jahrestage April | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, dojmy z uplynulého 14. ročníku konference *Kniha ve 21. století*, která proběhla v polovině února v Opavě – ostatně osobně jsem organizátorkám vysekl poklonu za perfektně připravenou akci jak z hlediska obsahu, tak z hlediska logistiky – ve mně přehlušují nostalgii z rozloučení s tématem připomínání 100. výročí vydání prvního knihovního zákona u nás. S jeho přípravou i realizací jsem strávil poslední bezmála čtyři roky. Vy jste se s výsledky tohoto snažení mohli setkávat na stránkách časopisu předchozích patnáct měsíců. V tomto čísle počtrnácté a naposledy... Pokud mi elán vydrží, rád bych publikované i nepublikované příspěvky, použité i nepoužité foto shrnul do podoby samostatné publikace.

Snad to bylo důstojné připomenutí pro oblast našeho knihovnictví památného počínu s dosahem až do současnosti, který stále představuje pro knihovníky výzvy, jak v téhle nekonečné štafetě důstojně navázat na podněty dnešních měnicích se podmínek a potřeb společnosti, které musí knihovny naplňovat žádoucím a lákavým obsahem. Pod stále platnou frází „král je mrtev, ať žije král“, použitou i Shakespearem, bych vás tentokrát rád opětovně pozval na cyklus zcela odlišný, který poznamená následující dva ročníky časopisu. Budeme vám představovat nové stavby a přestavby knihoven, které v České republice vznikly v období posledních zhruba deseti let. Nejedná se kromě jiného o nic menší a méně závažné úkoly než obhájit potřebu rekonstrukce a výstavby knihovny před jejím zřizovatelem, uvést dostatečné argumenty pro zajištění provozu a vybavení a v neposlední řadě navrhnout adekvátní náplň s ohledem na reálné potřeby uživatelů. Nebudeme se vyhýbat ani konfrontaci s vyspělým zahraničím.

Omlouvám se, že vás už nebudu moci osobně a podrobně provést obsahem březnového čísla. Zůstane to tedy především na vašem zájmu a chuti. Zadoufám, že pro vás bude stejně zajímavé jako pro redakci příprava nového seriálu, která započala už v polovině roku 2019. Jako určitou satisfakci přijměte alespoň sdělení, že další čísla *Čtenáře* přinesou také příspěvky s některými tématy, která zazněla a o kterých se posléze mluvilo v kuloárech výše zmiňované opavské konference...

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda),
Mgr. Svatomíra Fojtová, Mgr. Zlata Houšková,
Mgr. Veronika Hyblerová Trachtová,
Mgr. Martina Košanová, Mgr. Petra Miturová,
PhDr. Vít Richter, PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D.,
PhDr. Renáta Salátová

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10,
199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
SEND Předplatné, spol. s r. o., ve Žlíbkou 1800/77,
hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice,
tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. –
drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvem poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslu 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 €
(dvojčíslu 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 3. 2020.

Číslo vyšlo 16. 3. 2020.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Knihovna probouzející město

S tím, jak se knihovny stávají stále činnějšími a aktivnějšími v oblasti pořádání různorodých akcí a událostí, narážejí občas na jeden limitující prvek, a tím je prostor. Knihovnici pak stojí před rozhodnutím co dál, a především kde. Jedna z možností je ve své podstatě prostá – stačí otevřít dveře a vyrazit ven, do prostoru, který je dnes často označován a vnímán jako veřejný. V Knihovně Třinec máme s otevřením dveří a dobrodružnými výpravami do veřejného prostoru zkušenosti, z nichž můžeme jmenovat jednorázové akce, ale také kontinuálnější působení prostřednictvím Galerie města Třince, kterou knihovna provozuje.

→ Díky všem našim zkušenostem a zážitkům můžeme formulovat v podstatě jednoduché doporučení: nebuďte na to sami, spojte se s těmi, kteří vědí a znají víc nebo vás mohou k něčemu popostrčit.

KNIHOVNA NA ULICI, DOKONCE V LESE

Ve své celoroční programové nabídce máme několik akcí, se kterými opouštíme pevné zdi knihovny. Největších z nich je *Pohádkový les*, kdy se městský lesopark promění v říši pohádek a pro celou rodinu je připravena zážitková pohádková trasa mezi jednotlivými zastaveními. Každoročně tak během jednoho víkendového odpoledne uděláme radost více než tisícovce malých i velkých návštěvníků. Realizace takové akce vyžaduje mnohatýdenní přípravy celého týmu knihovny, pomoc až padesátky dobrovolníků a nadšenců z celého města, ale i andělů strážných, kteří dohlíží na počasí.

K nejmilejším a nejhezčím akcím pořádaným mimo knihovnu, rovněž v krásném třineckém lesoparku, jsou *Večerníčky naživo*. Představují je krátká letní scénická čtení pod širým nebem. Tým vyškolených knihovníků pro děti, nazývaných též „knihoherci“, dětem během července a srpna každé úterý na palouku představí a ztvární jednu pečlivě vybranou kvalitní knížku pro děti. Tato čtení v průměru navštíví až 150 dětí a stejný počet rodičů. Úterní podvečerní průvody dětí v kočárcích, na koloběžkách, na kolech či jen jdoucích, zkrátka hromady dětí v doprovodu rodičů a poskakujících pejsků, které míří do centra lesoparku, se za uplynulých osm let staly koloritem letního Třince.

Není výjimkou, že stan se zářícím růžovým logem knihovny potkáte na místních festivalech nebo na beskydských chatách, kde se zrovna koná nějaká akce pro veřejnost. Jejich organizátoři nás na ně zvou docela přirozeně a o spolupráci s námi jednájí třeba už při vzniku samotného nápadu něco pořídat, protože **knihovna přece tyhle věci dělat umí**.

Nebylo tomu tak vždy a rozhodně to nebylo jednoduché! Nelusklí jsme prsty a nestáli najednou před třemi stovkami natěšených dětí a zvědavých rodičů. Přece jen jsme mohli zůstat sedět za pulty nebo v dobře známých přednáškových sálech, jenže před rokem 2014, než jsme slavnostně otevřeli zrekonstruovanou budovu knihovny, jsme v podstatě neměli kde být, resp. měli jsme budovu, ta se ale rozpadala, kapacitně nestačila a hlavně návštěvníky nelákala, ať jsme se snažili sebevíce. Nebylo jiné cesty, než vyrazit ven a zkusit, na co všechno máme nejen my sami, ale především co snese a zvládne Třinec a jeho veřejný prostor.

Jedna z prvních outdoorových kampaní „Knihovna na ulici“ (2009)

dat lampionový průvod v rámci akce *Strašidlení v knihovně*. S odstupem času si troufáme tvrdit, že tyto akce probudily město. I jiné organizace, dokonce i město Třinec našly odvahu a akcí na ulicích a na náměstí začalo přibývat. Knihovna byla téměř vždy u toho – *Den pro rodinu*, *Den Země*, *Bambiriáda*, *Den sociálních služeb* apod. Přirozeně navázaná spolupráce mezi organizacemi dala před patnácti lety vzniknout celoměstské akci *Prázdniny v 3nci*, kdy je na každý den prázdnin připraven program pro děti, které tráví prázdniny ve městě. Knihovna byla a stále je společně s městem hlavním organizátorem.

Dnes už lidi procházející se v Třinci ulicemi jen tak něco nepřekvapí a nenaláká, je potřeba hledat nové, neotřelé způsoby, jak zaujmout a připoutat pozornost. Nejčastěji tak vyrazíme do ulic s „guerillovými“ kampaněmi k různým důležitým událostem v knihovně. K těm nejzdařilejším patřila kampaň *Zažij knihovnu jinak*, což vlastně byl *Týden knihoven* v novém kabátě. Dodnes ho považujeme za jednu z nejúspěšnějších celonárodních kampaní knihoven. Několik dní před samotnou akcí jsme postupně po městě rozmísťovali na růžovo nabarvené předměty, které souvisí s knihovnou: židle, hrnečky, staré klávesnice, myši, knihy také nechyběly, a to s visačkou „zažij jinak“ a odkazem na web, na kterém se postupně odtajňovalo menu celé kampaně. První den pak vyrazil do ulic průvod kostýmovaných knihovníků a dobrovolníků, kteří rozdávali lidem pozvánky do knihovny. Stalo se tak v roce 2015 a dodnes jsme takový ohlas a návštěvnost v *Týdnu knihoven* nedokázali zopakovat.

GALERIE MĚSTA TŘINCE A KONTINUÁLNÍ KULTIVACE VEŘEJNÉHO PROSTORU

Vše, co jsem do této chvíle jmenovala nebo o čem jsem se zmínila, jsou v podstatě jednorázové, jednodenní nebo několikahodinové akce, které mají z dlouhodobého hlediska spíše symbolický dopad, případně jsou velmi cennými referencemi při jednání s potenciálními partnery nebo podporovateli knihovny.

Knihovna Třinec má však velké štěstí, že její součástí je od roku 2012 také Galerie města Třince, profesionální galerie současného umění, kterou vede kurátorka Katarína Klusová. Především díky ní se daří část současného umění, které nachází své místo primárně ve dvou výstavních prostorách, dostat také do prostoru veřejného.

Pravděpodobně nejambicióznějším zásahem, který paní Klusová za dobu svého působení v čele galerie podnikla ve spolupráci se svým předchůdcem Jakubem Adamcem, byla instalace plastiky s názvem *Kosmos*.¹ Speciálně pro Třinec ji vytvořilo maďarské duo *Randomroutines*, jehož díla najdete například ve věhlasném Centre Pompidou. Pan Adamec na otázku, co může

¹ <https://www.galerietrinec.cz/kosmos/>

realizace přinést městu, odpovídá: *Od počáteční ideje dostat současné umění do veřejného prostoru Třince až do tohoto momentu jsem se snažil o co nejkvalitnější realizaci v rámci daných možností. Plastika *Randomroutines* je na špičkové mezinárodní úrovni. Její realizace má vést ke kultivaci veřejného prostoru. Obecněji má umění ve veřejném prostoru přispívat k rozvoji kulturního dědictví – a současně jde o podporu současného umění. Jsem přesvědčený o tom, že realizace této plastiky významně přispěje ke zlepšení podoby sdíleného prostranství a současné umění se díky tomu stane přirozenou součástí veřejného prostoru.*

Ze ztvárnění pohádky o Chrujdovi autora Petra Stančíka

Zmiňované zlepšení podoby sdíleného prostoru je důležité ještě jednou zdůraznit, a to především proto, v jakém městě tato plastika vznikla a našla své místo (symbolicky před městským kinem *Kosmos* – viz foto na 2. s. obálky). Třinec je industriální město bez výrazné kulturní tradice, básnickými opisek je v podstatě hrubým a zdrsnělým kusem kamene, který můžete zkoušet opracovávat tvrdými investicemi do infrastruktury, ale stále to bude kámen. Naopak za pomoci umění a obecně kultury můžete postupně kámen tvarovat do něčeho mnohem vzhlednějšího, příjemnějšího a z hlediska dlouhodobých dopadů i přínosnějšího.

O to se pokouší i další originální výstavní projekt Galerie města Třince s názvem *Zastavení u umění*. Pro kultivaci veřejného prostoru jsou za tímto účelem využívána nečekaná místa – autobusové zastávky. Každý rok kurátorka oslovuje místní umělce a jednomu z nich propůjčí několik autobusových zastávek v centru města. Na ně se umístí velkoformátové fotografie, grafiky či kresby (viz foto na 2. s. obálky). Ohlasy jsou více než nadšené, což ilustruje například komentář Veroniky Chmelařové pod albem na Facebooku Knihovny Třinec: *Tohle je prostě pecka! Veřejný prostor a v něm natolik běžná věc, jakou je obyčejná autobusová zastávka, proměněná v prostor výstavní a naprosto bezprostředně oslovující a aktivizující lidi kolem, i ty, kteří by do galerie normálně nezavítali. Jednoduchá myšlenka, maximální efekt, díky za to!*

NĚKDY STAČÍ OBYČEJNÁ LAVIČKA...

Obvyklá námitka zní, to se vám to zvelebují veřejný prostor, když máte galerii a propletenou síť kontaktů na profesionální umělce. Ano, je to výhoda, ale někdy si vystačíte i s málem, příkladem může být tzv. lavičkový příběh.

V roce 2013 nás oslovilo město s tím, že má k dispozici dvacet charitativních laviček, kterými chce osázet město a nechat do nich vepsat nějaký text. Zadání bylo poměrně explicitní: vybrat básničku nebo citáty. My jsme se však rozhodli – navzdory přání zřizovatele – pro jiný obsah, který bude více odrážet ducha Třince a jeho obyvatel. A tak vznikl příběh anonymního Třinčana, který mohou lidé prožít ve 20 zastaveních.² Začíná u nemocnice, kde se narodil, a končí panoramatickým výhledem na část Třince, kde vzpomíná a smířlivě rekapituluje svůj život, ke kterému patří první kroky, slova, lásky, dramatický odchod z rodného města, návrat, děti a stáří. I když

² <https://ostrava.rozhlas.cz/lavicky-vypravi-zivotni-pribeh-jednoho-trinčana-ve-dvaceti-vetach-6971816>

má lavičkový příběh už více než sedm let, je stále živý. Lavičky stojí na svém místě nepoškozeny (vandalství se jim vyhýbá, což je dáno i jejich smysluplností a přidaným obsahem) a lidé je stále zmiňují a připomínají. Dokonce v době svého vzniku k nim byla vytvořena mapka a jednoduchá hra, která provede zájemce v podstatě celým Třincem – a jak jinak než v doprovodu jednoho Třinčana...

Opět je potřeba přiznat, že instalovat určitý počet laviček ve veřejném prostoru je finančně, logisticky a někdy i politicky náročné, proto se nám dlouhodobě vyplácí spolupráce s mladými lidmi, kteří se scházejí v našem Dobrovolnickém centru K3. Podílí se mimo jiné na organizaci *Jednoho světa v Třinci*, jehož součástí jsou různé happeningy v centru města. Díky nim například ještě před pár lety stála na náměstí jurta nebo výstava *Příběhů bezpráví* nebo Třincem běžela parta nadšenců přímo na promítání do místního kina.

ZKOUŠEJTE A POSTUPNĚ POSOUVEJTE SVÉ HRANICE

Díky všem našim zkušenostem a zážitkům můžeme formulovat v podstatě jednoduché doporučení: nebuďte na to sami, spojte se s těmi, kteří vědí a znají víc nebo vás mohou k něčemu popostrčit. Každé vykročení z pohodlí a komfortní zóny sice něco stojí (nejen peníze, ale především čas a energii), ale dopad můžete pocítovat ještě roky poté, co se něco povede.

Než jsme například v lese odehráli první, dnes už legendární *Večerníček naživo*, absolvoval náš tým poměrně intenzivní přípravu v místní základní umělecké škole pod dohledem učitelky dramatické výchovy. Dodnes ale zvládnou naši knihovníci vystoupit profesionálně před dav lidí a nedat na sobě znát ostych nebo nervozitu, někteří z nich jsou dokonce obstojní improvizátoři. A k tomu, aby se tak stalo, vlastně stačilo jen otevřít dveře a vyrazit na cestu.

MARTINA WOLNA | reditelka@knihovnatrinec.cz

Foto: archiv Knihovny Třinec

Co pro vás připravujeme...

Věříme,
že zůstanete
našimi čtenáři!

- **Téma – Muzejní knihovny**
- **Obraz knihovníka ve filmu**
- **Novostavby knihoven**
— **Městská knihovna Písek**
- **Recenze příručky o knihovnické architektuře**
- **Sedm ročníků královéhradecké knihovnické konference**
- **Mezinárodní konference *Kniha ve 21. století 2020***
- **Knihovny v malých obcích (Místní knihovny Kořenec a Moravy u Brna; 140 let střediskové knihovny Stupno)**
- **Určitě hodit Čučku – jak spisovatel a knihovnice hrají divadlo (rozhovor s M. Tomanem a E. Vaníčkovou Mrkosovou)**
- **Čtenářství a Facebook**
- **Knihovna Latinské školy v Jáchymově**
- **Česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spája/spojuje školy* a další materiály.**

Umění ve veřejném prostoru se zaměřením na knihovny

K osazení veřejného prostoru uměleckým dílem vede cesta složená z několika různě náročných kroků. Slavnostní odhalení třeba takové sochy čtenáře před budovou knihovny je výsledkem práce a interakce mezi investorem stavby, architekty, odbornou komisí, veřejností, pochopitelně samotným autorem díla a celé to musí někdo organizovat, nestranně posuzovat a taky zaplatit. Podívejme se na jednotlivé fáze tohoto procesu krok za krokem.

- V roce 1991 byla ovšem státní podpora umění zrušena a např. v Praze se umění ve veřejném prostoru dlouho nijak systematicky nepodporovalo ani neregulovalo...
- Jinde v Evropě je ovšem podpora uměleckých děl u projektů veřejných budov samozřejmostí. (...) Jistě ne náhodou se jedná o země se silnou a propracovanou sociální politikou, pro něž je vzhled a obyvatelnost měst prioritou, a proto kladou důraz na kulturu veřejného prostoru.

Jistě už jste se někdy v knihovně či na jiném veřejném místě, třeba na úřadě, v parku, na náměstí nebo na sídlišti, na nádraží či v metru, setkali s uměleckým dílem, obvykle sochou, plastikou, reliéfem nebo tzv. monumentální malbou (malířská výzdoba stěn či stropu). Jsou to obvykle tzv. site-specific díla, tedy díla vytvořená záměrně pro dané místo, s nímž svým způsobem komunikují.

VÝBĚR UMĚLECKÉHO DÍLA

Prvním impulzem je samozřejmě podnět ke vzniku uměleckého díla. Ten může vzejít z různých stran; u novostaveb typicky od architektů nebo investora, u již hotových veřejných prostor to bývá nejčastěji na návrh nějakého spolku či sdružení nebo je dílo součástí širší kulturní akce. S návrhem může přijít i umělec sám. Námět může být zcela obecný, v případě knihovny víme jen, že určitý prostor chceme ozvláštnit uměleckým dílem, které by mělo s místem nějakým způsobem souviset, a máme na něj z rozpočtu vyčleněný určitý obnos. Ale jinak je nám jedno, bude-li se jednat o sochu, zpívající fontánu nebo nástěnnou výzdobu v každém patře knihovny. Pak můžeme buď oslovit konkrétního umělce (s tímto návrhem často přichází architekt projektu), anebo vypsat veřejnou soutěž. Podmínky soutěže by měly být specifikované tak, aby umělce příliš neomezovaly v rozletu a zároveň abychom z výsledku nebyli nešťastní – ať už ryze esteticky, nebo třeba z hlediska pozdější údržby.¹

¹ Umělecký návrh by neměl být v přílišném rozporu s představami architektů a budoucích uživatelů budovy, v našem případě tedy knihovníků a uživatelů knihovny. Některá umělecká díla mohou být náročná na údržbu, náchylná k poškození, mohou působit rušivě, strhávat na sebe pozornost nebo být bez bližšího výkladu nesrozumitelná.

Následuje klíčový krok, kterým je odborné posouzení soutěžních návrhů. Jiná měřítko má totiž architekt, jiná ředitel knihovny, její zaměstnanci, státní úředník, jiná památkář, Milan Knížák nebo David Černý a v neposlední řadě také veřejnost. Proto by návrhy měla posuzovat porota, v níž nad závislými členy, tj. svázanými s investorem, převažují ti nezávislí, vybraní z řad odborníků z oblastí současného umění, urbanismu či památkové péče.² Pokud vše proběhne bez komplikací, vybere porota vítězný návrh a může se přistoupit k jeho realizaci.

Potřeba soutěže odpadá v případě, kdy umělec, architekt, zájmový spolek či bohatý podnikatel přijde s konkrétním dílem – buď určeným pro vybrané místo (třeba pro novou knihovnu), nebo se vhodné místo teprve hledá. I v takovém případě je ale potřeba, aby vhodnost díla a jeho umístění posoudili odborníci, protože dílo může veřejný prostor významně proměnit (viz např. otázka obnovení Mariánského sloupu na pražském Staroměstském náměstí nebo pomník maršála Koněva v Dejvicích, které dodnes budí vášně). Dostane-li obec sochu zdarma, ještě to neznamená, že bude pro obecní veřejný prostor automaticky přínosem, jak se o tom nedávno přesvědčili v Českých Budějovicích s darovanou sochou Přemysla Otakara II.³ Každý jistě zná i další problematické případy ze svého okolí; z posledních let jsou nejznámější třeba nepovedená a brzy odstraněná socha bývalého starosty Františka Ulricha v Hradci Králové, brněnský orloj nebo jezdecká socha markraběte Jošta, kýčovitý *Motýl* v Praze 7 či celkově nepodařený *Okřídlený lev*, pomník letcům RAF na pražském Klárově.⁴

FINANCOVÁNÍ

V socialistickém Československu byla zákonem z roku 1965 zavedena státní podpora na uměleckou výzdobu staveb financovaných ze státního rozpočtu ve výši 1–4 % z rozpočtu každé stavby. Tato praxe měla hned několik pozitiv: umělci měli poměrně dostatek příležitostí realizovat svá díla, veřejný prostor tím byl obohacen o (v ideálním případě) kvalitní umění, které zkrášlovalo vřední svět, v němž lidé žili, a lidé byli přirozeně v kontaktu s uměním. Jednou ze zásad byla i nutnost dílo schválit už při zpracování projektu, aby bylo přirozenou součástí stavby a nevymýšlelo se až zpětně. Výtvarná díla soutěžila a komise byly vždy odborné; političtí funkcionáři v nich zastoupení nebyli, a to ani za normalizace. Občas se tedy poštěstilo prosadit i některým jinak nežádoucím umělcům a kromě socialistického realismu se dařilo realizovat i díla ryze abstraktní.⁵ Uměleckým dílům, která od té doby vznikla zejména na sídlišťích, v parcích či stanicích metra se v poslední době podrobněji věnovalo hned několik publikací.⁶ V roce 1991 byla ovšem státní podpora umění zrušena a např. v Praze se umění ve veřejném prostoru dlouho nijak systematicky nepodporovalo ani neregulovalo, takže na Praze 5 stojí od roku 2009 socha Tarase Ševčenka, ukrajinského národního básníka, který však s Prahou neměl nic společného, a Krištof Kintera zase musel s Prahou 2 řešit, kdo zaplatí elektřinu, kterou spotřebuje jeho *Memento mori*, lampa pod Nuselským mostem, která byla stejně jako jeho další realizace *Bike to Heaven* financována z veřejné sbírky.

Příkladem dobré praxe je naopak dlouhodobá urbanistická koncepce města Litomyšl, která s uměním ve veřejném prostoru přirozeně počítá a úspěšně se jí daří realizovat. Do umění v uli-

² Podle *Umění ve veřejném prostoru: procenta na umění* [online]. Praha: Spolek Skutek, 2016 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: <http://spolekskutek.cz/sites/default/files/SPOLEK-SKUTEK-%25-na-umeni-ve-verejnem-prostoru-2017.pdf>.

³ Podrobněji viz LÁTAL, Hynek. Případ Přemysl. In: BARTLOVÁ, Anežka (ed.). *Manuál Monumentu*. Praha: UMPRUM, 2016, s. 118–137.

⁴ Výše uvedené problematice se podrobněji věnuje vynikající publikace *Manuál monumentu*, viz BARTLOVÁ, Anežka (ed.). *Manuál Monumentu*. Praha: UMPRUM, 2016. 206 s.

⁵ Podle KAROUS, Pavel. Objekty ve veřejném prostoru: vetřelci a volavky v reálném socialismu a v reálném kapitalismu. In: Horák, Ondřej (ed.). *Praha brutálně krásná: mimořádné stavby postavené v Praze v letech 1969–1989*. Praha: Scholastika, 2018, s. 158–160.

⁶ Např. KAROUS, Pavel a Sabina JANKOVIČOVÁ. *Vetřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968–1989)*. Řevnice: Arbor vitae, 2013. 459 s. Nebo ŠREJMA, Josef. *Metroart: výtvarná monografie metra, 1974–1994*. Praha: Josef Šrejma, 2019. 197 s.

Foto: Jan Kamenický

Idiom Mateje Krena v Městské knihovně v Praze se brzy stal turistickým lákadlem

je z veřejných peněz či evropských fondů. A při posuzování projektu se může umění považovat za zbytečný přepych a plýtvání veřejnými financemi. Bez státní podpory je obtížnější výdaje na umění obhájit, takže třeba na sochu Jaroslava Róny *Čtenář v křesle*, která měla stát před budovou Knihovny města Hradce Králové otevřenou v roce 2013, už v rozpočtu projektu nezbyly peníze...⁹

PROCENTA NA UMĚNÍ DNES

Snahy znovu oficiálně podporovat veřejné umění se naštěstí v Česku v poslední době objevují čím dál častěji, a to díky některým politickým stranám či aktivním sdružením a spolkům.¹⁰ Na celostátní úrovni je v dokumentu *Státní kulturní politika na léta 2015–2020* vyjádřena snaha *usilovat o prosazení určitého procenta na umělecké realizace ve veřejném prostoru v rámci veřejných architektonických soutěží*.¹¹ V Praze zase v roce 2017 rozhodla Rada hlavního města Prahy každoročně *uvolňovat 2 % z investic určených na kulturu na pořízení nových výtvarných děl do veřejného prostoru a architektury*.¹² Následně vznikla *Komise pro umění ve veřejném prostoru MHMP*,

cích nadstandardně investuje také Brno v rámci projektů *Sochy pro Brno* a festivalu *Brno Art Open – Sochy v ulicích*. Studio Projektil architekti zase prosazuje nutnost spojení současného umění s designem, architekturou a krajinou. Důkazem toho je realizace Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, v mnoha ohledech ideálním příkladem je pak podle Jiřího Franty Národní technická knihovna: *Ateliér Projektil vyhrál soutěž a vymysleli parádní barák. Zároveň do projektu v určitou chvíli vpustili další lidi, kurátory, umělce, grafiky, kteří to posouvají dál. Neměli pocit, že jim stavbu ničí, nechtěli jim vyhradit jenom nějaký kousek. (...) Nakonec to dělal Dan Perjovschi a je to skvělé. Odvaha architektů z Projektilu je v Česku bezprecedentní.*⁷

Že umění ve veřejném prostoru i v knihovně má smysl, dokazuje i instalace Mateje Krena *Idiom* z roku 1998 v Ústřední knihovně Městské knihovny v Praze; dnes je sama o sobě turistickým lákadlem. *Knihopád, Fénix* a další objekty vytvořené z vyřazených knih vznikly v rámci sympozia *Dočteno 2019* v Chomutovské knihovně.⁸ Některí architekti ve svých projektech s uměním sice počítají, ale ani to nemusí znamenat, že se umělecká díla realizují. Bez opory v zákoně totiž může být problém financovat

⁷ Rozhovory s Davidem Böhmem a Jiřím Frantou (ptala se Denisa Václavová). In: *ProLuka pod vršovickým nebem*. Praha: Čtyři dny, 2017, s. 97–101.

⁸ Fotogalerie ze sympozia viz *Chomutovská knihovna* [online]. Facebook, 6. 8. 2019 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: https://www.facebook.com/pg/chomutovskaknihovna.cz/photos/?tab=album&album_id=2290099231097473.

⁹ Socha se nakonec dočkala realizace v rámci mezinárodního sochařského festivalu *Sculpture line* v létě 2019 a dosud stojí v Praze na Náměstí Franze Kafky (viz foto na 2. s. obálky).

¹⁰ Přehledně o současné situaci viz např. KAROUS, Pavel. *Umění mezi námi* [online]. A2, roč. 12 (2016), č. 2 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2016/9/umeni-mezi-nami>.

¹¹ Koncepce podpory umění v ČR 2015–2020 [online]. *Divadelní noviny*, 4. 8. 2015 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/koncepce-podpory-umeni-v-cr-2015-2020>.

¹² KRIŠKOVÁ, Zuzana. *Peníze na umění: půjde Praha příkladem?* [online]. *Artalk.cz*, 11. 10. 2017 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2017/10/11/penize-na-umeni-pujde-praha-prikladem/>.

kteřá za rok 2019 vyčlenila na umění více než 100 milionů korun a koncem roku doporučila finančně podpořit několik prvních konkrétních projektů. Činnost Komise se tedy ubírá správným směrem a pro následující roky má na podporu umění v ulicích Prahy docela štědré finanční prostředky.¹³ Uchazeči o podporu se také mohou opřít o kvalitně připravený dokument *Umělecká díla na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy*.¹⁴

Jinde v Evropě je ovšem podpora uměleckých děl u projektů veřejných budov samozřejmostí. Může se jednat o přesně vymezené procento z rozpočtu, které je určeno na umělecké dílo, jako je tomu například v Dánsku (1,5 %), Francii (1 %) nebo v Německu (0,5–2 % podle spolkové země). V jiných zemích disponuje příslušný státní úřad fondem určeným na podporu umění u veřejných projektů. Metodika rozdělování může být různá, např. formou loterie (Finsko) či odborné komise (Švédsko).¹⁵ V Nizozemsku (a podobně také v belgickém Vlámku) jde na umění 0,5–2 % z rozpočtu projektů nových veřejných budov včetně přestaveb a rekonstrukcí a příslušný státní orgán je tak vůbec největší agenturou veřejného umění v zemi a finančně podporuje i díla silně experimentálního či konceptuálního charakteru. Jistě ne náhodou se jedná o země se silnou a propracovanou sociální politikou, pro něž je vzhled a obyvatelnost měst prioritou, a proto kladou důraz na kulturu veřejného prostoru, jehož úroveň zvyšují umělecká díla, pěší zóny či cyklostezky.

Původní inspirací pro tento článek byla konkrétní umělecká díla, která jsem spatřil zejména v knihovnách v Berlíně a v Dánsku a která byla financovaná právě z procent na umění. Jedná se totiž často o vynikající práce jak začínajících, tak známých lokálních i předních světových umělců, jako jsou Olafur Eliasson (univerzitní kampus v dánském Sønderborgu)¹⁶, Michaël Borremans (knihovna De Krook v Gentu) nebo tvůrčí duo Elmgreen & Dragset (knihovna Dokk1 v Aarhusu). Nakonec se však samotná cesta k uměleckému dílu, tedy jeho výběr, financování či státní podpora, ukázala být zajímavým a aktuálním tématem, takže konkrétní umělecká díla v zahraničních i českých knihovnách zatím zůstávají nezmapovaná...

JAN KAMENICKÝ | Jan.Kamenicky@ff.cuni.cz

¹³ Viz např. NGUYEN, Thuong Ly. Praha tápe s uměním v ulicích: i přesto, že na něj vyčlenila přes sto milionů. *E15*, 21. 11. 2019 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/praha-tape-s-umenim-v-ulicich-i-presto-ze-na-nej-vyčlenila-pres-sto-milionu-1364422>.

¹⁴ Viz *Umělecká díla na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy: plug-in, manuál tvorby veřejných prostranství* [online]. Praha: IPR/SDM/KVP, 2018 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: http://manual.ipraha.cz/uploads/assets/umelecka_dila-web-final_150dpi.pdf.

¹⁵ Více o procentech na umění nejen ve Švédsku viz The One Percent Rule [online]. *World Cities Culture Forum* [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: http://www.worldcitiescultureforum.com/case_studies/the-one-percent-rule nebo European Expert Meeting on Percent for Art Schemes: (Percentage) Schemes in the Participating Countries [online]. *Public Art Online*, 2005 [cit. 2019-01-31]. Dostupné z: http://www.publicartonline.org.uk/resources/reports/percentforart/percent_schemes.php.html.

¹⁶ Olafur Eliasson má v Sønderborgu hned několik uměleckých instalací, které jsou součástí komplexně zpracované urbanistické koncepce zdejšího nábřeží od architekta Franka Gehryho.

Do čísla přispěli

PhDr. Květa Cempírková – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ■
Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Jan Kamenický –
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy ■ Bc. Radomíra Kodetová – Krajská knihovna v Pardubicích ■ Mgr. Andrea Kopečková –
Městská knihovna v Přerově ■ Ing. Miloslav Nič, Ph.D. – město Slaný ■ Jiří Walker Procházka – spisovatel, scenárista ■
PhDr. Renáta Salátová – Národní knihovna ČR ■ Ing. Dana Smetanová – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Klára Smolíková –
spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ PhDr. Bohdana Stoklasová – Knihovna Akademie věd ČR ■ Mgr. Irena Štátná –
Knihovna města Ostravy ■ PhDr. Jiří Uhlíř – spisovatel, publicista, bibliograf ■ Milan Valden – publicista ■ Mgr. Wolna Martina –
Knihovna Třinec

Vesmír, který jiní nazývají Knihovnou... aneb Knihovny a knihovníci v krásné literatuře

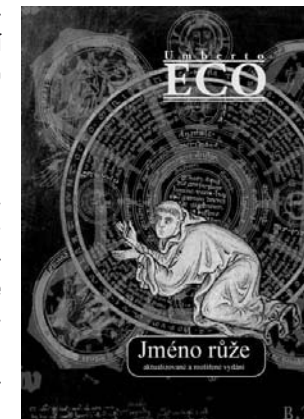
Vesmír (který jiní nazývají Knihovnou) je vytvářen šestiúhelníkovými galeriemi, jejichž počet je neurčitý a možná i nekonečný, tak začíná povídka **Jorge Luise Borgese** *Babylonská knihovna* ze souboru *Fikce* (1944). Můj článek o knihovnách a knihovnicích v krásné literatuře snad ani nemůže začít jinak než právě Borgesem, argentinským prozaikem, básníkem a esejistou, v jehož díle hrají knihy a knihovny, ať už skutečné, či fiktivní nebo fantaskní, důležitou roli. Borges zcela oslepl v roce 1955, právě když se stal ředitelem Národní knihovny v Buenos Aires. Kromě řady proslulých povídek je též autorem mnoha básní a esejů a mimo jiné i souboru *Osobní knihovna*, jenž shrnuje krátké předmluvy k jeho oblíbeným knihám.

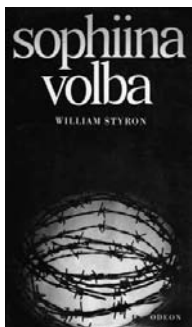
Mezi těmi, kdo osleplému Borgesovi chodili předčítat, byl v mládí i **Alberto Manguel**, později autor krásných esejistických knih *Dějiny čtení* a *Knihovna v noci*, které by měly být povin-

nou četbou pro všechny bibliofily, mezi něž patří sám Manguel, vlastníci obrovskou soukromou knihovnu o mnoha tisících svazků. Podobně jako slavný italský spisovatel, esejista, sémiotik a filozof **Umberto Eco**. Ani on v mém přehledu nemůže chybět – především proto, že je autorem patrně nejznámějšího románu, jenž má co do činění s knihovnou. Na mysl mám samozřejmě jeho románovou prvotinu *Jméno růže* (1980), která se stala světovým bestsellerem. Tento mnohvrstevnatý postmoderní román můžeme chápat jako román historický, detektivní, filozofický, částečně hororový nebo teologický, neboť kniha obsahuje více rovin, které se prolínají. Odehrává se v roce 1327 ve fiktivním benediktinském opatství v Itálii, jehož středobodem je obrovská knihovna, pojatá jako labyrint. A labyrintem je i samotný Ecoův román, v němž se vyšetřování záhadných úmrtí mnichů prolíná s teologickými disputacemi a jehož textem prochází mnoho citátů a narážek na jiné knihy. Román končí požárem, při němž jsou rukopisy zničeny. Jedna z postav románu, slepý knihovník Jorge z Burgosu, byla inspirována právě Borgesem.

Román **Eliase Canettiho** *Zaslepení* (1935) také končí požárem knihovny. Tentokrát jde o velkou knihovnu soukromou, kterou vlastní vídeňský sinolog Peter Kien. Román líčí ztrátu identity a sebezničení typu „knížního člověka“ pod tlakem vnějších sil. U Kiena se stupňují bludy a masochismus, až nakonec založí ve své knihovně požár a upálí se i s knihami. Mezi knihami žije i Haňta z novely **Bohumila Hrabala** *Přiliš hlučná samota* (1980). Haňta pracuje u lisu ve sběrně papíru a z hromad papírového odpadu zachraňuje vzácné knihy odsouzené k likvidaci, jimiž zaplňuje svůj byt.

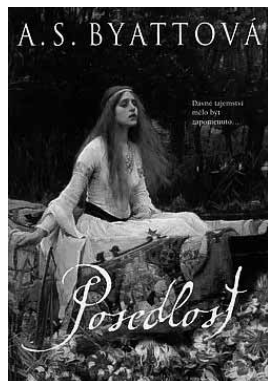
V knihovně se odehrává důležitá scéna v proslulém románu **Williamu Styrona** *Sophiina volba* (1979). Právě zde se seznámí Polka Sophie, která přežila Osvětim a odešla do Spojených států, se schizofrenikem Nathanem, do něhož se zamiluje. Při lekcích angličtiny špatně rozuměla lektorovi

jméno básničky Emily Dickinsonové a v newyorské knihovně pak hledá básně Charlese Dickense. Zesláblá a nemocná Sophie po konfliktu s neochotným knihovníkem omdlí a ujme se jí Nathan.

V Londýnské knihovně (London Library) začíná román britské spisovatelky **A. S. Byattové** *Posedlost* (1990), oceněný Bookerovou cenou, jenž se přirovnává k dílům Borgese, Eca či Vladimira Nabokova. *Byla to tlustá černá kniha s nánosem prachu na zohýbaných vzrjácích deskách*, tak zní první věta tohoto díla, které je směsí detektivky, univerzitního románu, historické a literární studie, náročné četby a romantického milostného příběhu.

Anglista Roland Mitchell v 80. letech 20. století náhodně objeví v knihovně koncepty dopisu slavného viktoriánského básníka Randolpha Henryho Ashe neznámé ženě. Rolanda dovede pátrání k profesorce Maud Baileyové, jež se zabývá tvorbou a životem pozapomenuté básničky téhož období Christabel LaMotteové, neboť vše nasvědčuje tomu, že právě této básniře

byl určen Ashův dopis. Osudy Ashe a Christabel se zrcadlí v příběhu Rolanda a Maud a pátrání v knihovnách, archivech či šlechtických sídlech má až thrillerový nádech. A protože oba její básníci jsou fiktivní, musela Byattová sama vymyslet, napsat a napodobit viktoriánskou poezii, korespondenci a deníkové záznamy a zároveň současné literární studie a životopisy, které hojně „cituje“ v rozsáhlých pasážích.

Povídka japonského spisovatele **Harukiho Murakamiho** *Podivná knihovna* (2005) je tajemným příběhem mladíka, který si jako obvykle odskočí navečer do místní knihovny vrátit dvě knížky a nějaké jiné si půjčit. Ten den se však už nevrátí domů. Běžná knihovna se náhle změní v záhadné bludiště s nekonečnými chodbami, zamčenými dveřmi a celou, v níž se chlapec ocitne. Tahle noční můra se sice nakonec prosvětlí denním světlem, ale mladík zjišťuje, že nic už není jako dřív.

Román *Osvětímská knihovnice* (2012), jehož autorem je španělský spisovatel **Antonio G. Iturbe**, je pravdivým příběhem několika útlých a zaprášených knížek, které se na pochmurné místo dostaly bůhvíjak a jejichž stránky drží pohromadě jen zázkamem a silou vůle a odvahy čtrnáctileté Dity Adlerové, osvětímské knihovnice, strážkyně podivuhodného táborového tajemství. Příběhem literární Dity, jehož předlohou jsou vzpomínky skutečné **Dity Krausové** *Odloužený život*, se vracíme k polozapomenuté historii rodinného tábora, který existoval v Osvětími-Březince od září 1943 do července 1944 a jehož tragický konec představuje největší hromadnou vraždu československých občanů za druhé světové války.

A tak bychom mohli pokračovat ještě dlouho a vzpomenout scény o knihovnách a knihovnicích a podobně z Jiráskova *F. L. Věka*, z detektivky Agathy Christie *Mrtvá v knihovně*, z thrillerů Dana Browna, ze *Stínu větru* Carlóse Ruize Zafóna, z Pratchettova cyklu o Zeměploše, z povídky *Policajt z knihovny* Stephena Kinga, z *Velké knihovny* Rachel Caine, z *Geniální přítelkyně* Eleny Ferrante a tak dále. V angličtině dokonce vyšla v roce 2001 studie Suzanne Keen *Romances of the Archive in Contemporary British Fiction* (Kouzla archivu v současné britské beletrii), zabývající se tímto tématem, tedy knihovnamí a archivem v britské beletrii.

MILAN VALDEN | Milan.Valden@seznam.cz

Co listopad 1989 českým knihovnám dal a vzal

Třetí část příspěvku o změnách, které přinesl listopad 1989 knihovnám a jejich pracovníkům. První část byla zaměřena na získávání zkušeností v zahraničí na počátku devadesátých let minulého století (viz *Čtenář*, roč. 71, 2019, č. 11, s. 383–386); ve druhé (roč. 72, 2020, č. 1, s. 23–27) i v dnešní třetí se opět věnuji využití zahraničních zkušeností doma i v zahraničí. Po sametové revoluci jsem většinou pracovala v Národní knihovně ČR, takže se soustředím především na vývoj v této instituci, protože její postavení je v systému českých knihoven klíčové a její stav do značné míry ovlivňuje celý systém.

IFLA

Od roku 1997 jsem byla členkou Bibliografické sekce IFLA a po dvě funkční období (2001–2005) jsem tuto sekci vedla. Byla to velmi zajímavá a přínosná zkušenost, která mne v odborné i manažerské rovině posunula o kus dál, přinesla mi mnoho cenných pracovních kontaktů a umožnila mi navštívit řadu zemí a knihoven na několika kontinentech. Zároveň mi ale ukázala, že důsledky několika dekád strávených v kleci jsou velmi hluboké a přetrvávají a budou přetrvávat i po dlouhé době. Na druhé straně mi působení v zemích, kde chyběla svoboda a/nebo zde byla extrémní chudoba a knihovny zde byly zcela nevybavené, ale byly hojně navštěvované jako jedno z mála bezpečných míst, umožnilo vidět naši realitu zasazenou do celkového kontextu v jiném, příznivějším světle.

V době mého vedení byla Bibliografická sekce velmi silně obsazena. Působila zde řada mezinárodně uznávaných osobností a ředitelů velkých útvarů renomovaných knihoven. Proto mne zvolení do jejího vedení překvapilo. Zpočátku jsem se bála, zda zvládnu řízení tolika osobností, které jsou samy zvyklé řídit, zda nebudou chtít řízení ovlivňovat a využít k tomu své výhody rodilých anglických mluvčích. Nebyl to ale vůbec žádný problém. Všichni byli po řadu let zvyklí pracovat v různých národních i mezinárodních odborných skupinách a respektovat roli jejich

Obr.: archiv autorky

vedoucího, diskutovat v zájmu nalezení nejlepšího (kompromisního) řešení, a ne se chtít za každou cenu zviditelnit a „převálcovat“ ostatní, jak jsem na to byla zvyklá u mnoha řídicích pracovníků z domova. Odbornou rovinu jsem zvládala se svými zkušenostmi celkem dobře, zápisy z jednání sekce a jazykovou správnost všech textů zajišťoval americký sekretář sekce. Velmi náročná byla vždy příprava programu sekce pro výroční konferenci.

Kromě dvou pracovních jednání sekce na konferenci bylo odpovědností vedoucího i připravit, organizačně zajistit a moderovat veřejný program sekce před několika stovkami a někdy i tisíci účastníků. Organizační zajištění v zemích na různých kontinentech s různými zvyklostmi nebylo někdy vůbec snadné. Například v Buenos Aires znamenala hodina uvedená v programu pro místní

organizátory zprávu o tom, že mají otevřít sál a začít do něj účastníky pouštět, přičemž program byl pevně stanoven a bylo nutné skončit včas. Přiznám se, že po takovýchto dnech jsem byla natolik unavená, že pro mne byly večerní akce opravdu společenskou povinností, které se nebylo možné vyhnout, přičemž někdy jsem jich musela za jeden večer absolvovat i několik.

Vzhledem k tomu, že sekce pracovala celoročně na různých úkolech a materiálech, scházeli jsme se nejen na výročních konferencích. Milé bylo setkání v Praze, zdokumentované v jednom z newsletterů sekce, jehož příprava také patřila mezi povinnosti vedoucího sekce.

Součástí konferencí IFLA jsou i velké výstavy, umožňující prezentaci různých knihovnických organizací i dodavatelů produktů pro knihovny. A právě zde se zrodil další velký projekt, *Jednotná informační brána (JIB)*, který velmi přispěl k rozvoji českého knihovnictví a vzbudil velký zájem i v zahraničí.

Jednotná informační brána

V roce 2000 již bylo k dispozici v různých českých knihovnách velké množství bibliografických záznamů. Záznamy byly roztržštěné v katalogích jednotlivých knihoven a v několika souborných katalogích a dostupné v různých rozhraních. Díky projektu CASLIN a velkému důrazu na standardizaci v poslední dekádě minulého století bylo tyto záznamy možné teoreticky snadno zpřístupnit jednotným způsobem a na jednom místě. Stále větší množství primárních dokumentů vznikalo již přímo v digitální podobě, rozběhla se digitalizace tištěných dokumentů, velcí agregátoři nabízelí stále větší množství placených zdrojů v digitální podobě. Dezintegrace zdrojů byla stále větší a před národními knihovnami stála velká výzva: integrovat roztržštěné zdroje a nabídnout je uživateli na jednom místě, v jednotném rozhraní, z množství placených zdrojů mu nabídnout ty, ke kterým má oprávnění přistupovat, a upozornit ho na další zdroje, o které by mohl mít zájem.

V roce 2000 jsme měli celkem jasno v tom, co bychom chtěli: integraci služeb a zdrojů bez opakování přihlašování a odhlašování v jediném a jednotném, uživatelsky vlnidném rozhraní; možnost klást dotazy jednotným způsobem a v jednotné podobě dostávat i výstupy (informace o dokumentech i vlastní primární dokumenty);

u placených zdrojů nabídku těch zdrojů, k jejichž využití má uživatel oprávnění; nabídku dalších souvisejících zdrojů a služeb.

Na konferenci IFLA v Jeruzalémě jsme u stánku firmy Ex Libris viděli prezentaci systému MetaLib, který v propojení se systémem SFX byl schopen vše zajistit. Systém byl tehdy novinkou a ti, kdo ho byli schopni rychle zprovoznit a testovat, ho mohli získat za velmi výhodnou cenu.

Hned po návratu z konference jsme připravili společně s Univerzitou Karlovou projekt *JIB* v rámci programu výzkumu a vývoje; Národní knihovna ČR zajišťovala knihovnickou část a Databázové centrum Univerzity Karlovy část technickou. Projekt byl úspěšný a *JIB* byla zprovozněna v roce 2002. Postupně se do ní zapojilo velké množství knihoven a zdrojů a portál byl v provozu až do konce roku 2018. Po ukončení projektu financovaného v rámci výzkumu a vývoje bylo další financování zajištěno v rámci programu VISK. Od počátku roku 2019 byly funkce portálu nahrazeny portálem *Knihovny.cz*. O projekt byl velký zájem v zahraničí, přednášela jsem o něm na řadě konferencí i na pozvání knihoven různých zemí, které podobné projekty připravovaly.

Evropské projekty

Kromě projektů financovaných z domácích zdrojů se postupně začaly objevovat projekty financované z evropských zdrojů. Podmínkou získání dotace byla kooperace několika zemí, mezi které se dotace dělila. Osobně jsem se účastnila několika z nich – podílela jsem se společně se zahraničními partnery na jejich přípravě a později koordinovala za českou stranu jejich realizaci. Jednalo se o projekty *TEL-ME-MOR*, *TEL, M-CAST* a *DPE*, ostatní kolegové se podíleli na mnoha dalších. Účast v evropských projektech umožnila pracovníkům Národní knihovny ČR získat odborné zkušenosti v nově rozvíjených oblastech a držet s nimi krok, navázat odborné kontakty, cestovat na četné pracovní schůzky a obhajoby jednotlivých etap i celých projektů a zvládnout administrativu evropských projektů. Možnost zapojit se do evropských projektů přivedla do této knihovny navzdory nevalným platům řadu mladých velmi schopných odborníků.

BOHDANA STOKLASOVÁ

stoklasovabohdana@gmail.com

Role veřejných knihoven v průmyslu 4.0

Knihovníci ve světě průmyslu 4.0

V únorové části tohoto cyklu jsem se zabýval službami, které může zřizovatel u městské veřejné knihovny poptávat v době nastupujícího průmyslu 4.0. Aby však mohla knihovna služby nabízet, musí mít k tomu odpovídající podmínky, tedy zejména zaměstnance. Dnes se přidřím oblastí, které nastínil článek předešlý, a rozvinu je zvláště v pohledu personálm. Budu vycházet z předpokladu ideálního světa, kde sehnat správného člověka není problém, k realitě se vrátím v posledních odstavcích. Názvy mezititulků jsem si vypůjčil z minulého článku (*Čtenář* č. 2/2020, s. 50–52).

Nejsem členem knihovnické komunity, ale dobře vím, s jakými obtížemi se knihovny v personální oblasti potýkají. Smyslem článku není hromadit další nářky nebo se uchýlit k niceříkajícím klišé. Nikdy jsem nebyl ředitelem knihovny a nemohu přispět praktickými radami. Jako městský radní se velkými úspěchy v personální pomoci knihovně pochlubit také nemohu. Zaměstnanci knihovny jsou vedeni ve statistikách jako zaměstnanci úřadu a jakékoliv navyšování počtu zaměstnanců úřadu je ožehavé téma.

Nebudu se také pouštět do diskuzí, jak by mělo vypadat vzdělání knihovníka, který právě vystudoval a nyní nastupuje do knihovny (nebo jestli do knihovny vůbec nastoupí). Na loňské slánské konferenci se o těchto tématech rozhřela velmi živá diskuze po přednášce Tomáše Štefka z brněnského KISK (všechna videa přednášek jsou dostupná na adrese <https://www.pilir4.info/outputs.html>). Před 15 lety jsem se do této dlouhodobé debaty zapojil konkrétními činy i já, když jsem na VŠCHT Praha založil obor Informatika a chemie, který měl mj. za cíl vychovávat odborné knihovníky, jehož několik absolventů v knihovnách pracuje a dodnes o nich slýchávám velmi povzbudivá slova.

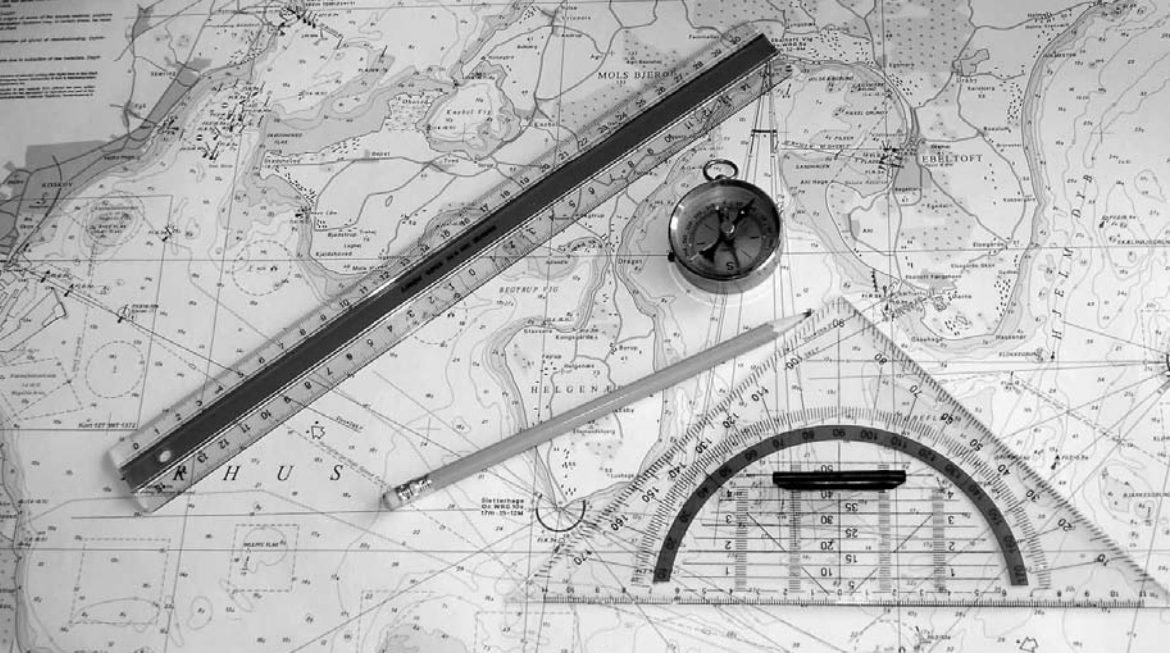
Přístup k informacím

Průmysl se už nyní vyvíjí velmi rychle a nastupující průmysl 4.0 tempo nejen dále zrychlí, ale přivede i na kvalitativně novou úroveň. Průmyslová

výroba 4.0 bude vycházet vstříc individuálním požadavkům zákazníků, to znamená, že lidé spojení s výrobou budou potřebovat mnohem širší škálu informací než dosud. Mění se i povaha práce a lidé budou muset být mnohem flexibilnější, pokud si chtějí udržet současné pracovní i mimopracovní postavení. Mění se i optimální velikost firem z hlediska produktivity práce. Ve světě velkých korporací je výrazný trend k posílení nezávislosti jejich jednotlivých složek a na straně druhé se otevírají velké možnosti pro malé a střední firmy, které mohou úspěšně konkurovat mezinárodním kolosům.

Zvýšené informační požadavky a narůstající počet firem a organizací, které si nemohou dovolit pokrývat všechny informační požadavky vlastními silami, povede ke zvýšené poptávce po informačních službách a zdrojích. Veřejné knihovny jsou přirozená centra uspokojování zvýšené poptávky, ovšem za předpokladu, že v ní pracují knihovníci, kteří mají přehled o významných informačních zdrojích a dokáží reagovat na konkrétní problémy klienta. Reakce na konkrétní problémy automaticky zahrnuje schopnost problémům porozumět, převádět je do podoby, která je vhodná pro informační účely, a výsledky srozumitelně a v souvislostech předat klientovi. A to vše v situaci, kdy si mnoho klientů neuvědomuje, jak jsou jejich reálné informační znalosti nedostatečné.

V českém prostředí se přidává fakt, že čeština není světovým jazykem a většina požadovaných

informací není v češtině dostupná. Dobrý knihovník ve věku průmyslu 4.0 musí být schopen komunikace v anglickém jazyce a výhodná je i znalost dalších jazyků. Automatické překladače jsou velkou pomocí, ale bez schopnosti základního porovnání s původním textem může být jejich pomoc zavádějící.

Přístup k moderním technickým zařízením

Nic nenahradí osobní zkušenost. Lidé potřebují, aby si mohli zkusit novou techniku a přístup v klidném prostředí a se snadno dostupnou pomocí. Po získání základů se mohou dále vzdělávat sami, první krůčky jsou ale vždy nejtěžší. Ve vztahu k průmyslu 4.0 patří k těmto moderním zařízením přístroje virtuální reality, geografické informační systémy nebo 3D tisk. Každá knihovna by měla mít zaměstnance, který je s nimi schopen pracovat na slušné uživatelské úrovni a který má přehled o dalších zařízeních dostupných v okolí.

Stejně jako v případě informačních zdrojů je klíčová schopnost porozumění anglickému jazyku včetně odborných termínů. Knihovník by měl mít představu, jak zařízení funguje, a být schopen odstranit drobné softwarové či hardwarové závady. Jelikož cílem je naučit s přístrojem pracovat klienta, tak velmi podstatné jsou i jeho komunikační dovednosti.

Přístup k celoživotnímu vzdělávání

V životě nemůžeme ovlivnit řadu věcí. Rodíme se do určitého materiálního a duševního zázemí, které je velmi snadné kritizovat, pokud jste měli štěstí v prvotní životní loterii, pokud jste ale štěstí neměli, tak moudré rady, jak se máte sami snažit, příliš nepomohou. Náhoda vůbec rozhoduje o mnohem více věcech, než si úspěšní připouštějí, je však pravda, že náhoda přeje připraveným. Snažme se tedy, aby měla co nejméně šancí být spravedlivá.

Pokud by veřejné knihovny nedělaly nic jiného, než usnadňovaly přístup k celoživotnímu vzdělávání všem spoluobčanům, bude jejich společenská role neocenitelná. A veřejné knihovny mají všechny předpoklady stát se hlavním centrem celoživotního vzdělávání města či obce.

V této oblasti jsou klíčové organizační schopnosti knihovníků. Z vlastních zkušeností vím, že řada lidí je ochotna nabízet své znalosti a zkušenosti bez finančních nároků, odrazují je však obavy z časových nároků a organizačních starostí. Knihovny, které nabízejí zázemí a flexibilitu, nebudou mít o výborné dobrovolné spolupracovníky nouzi.

K zajištění klidu je třeba i zázemí technické. Pokud dokáže knihovník řešit technické problémy bez nutnosti shánění dalšího personálu nebo zapojování hosta, je to velká výhoda. Míra trpělivosti každého člověka je konečná. Pokud

se pořádané akce mění v souboj s technikou a organizačními zádrhly, bude zásoba potenciálních spolupracovníků rychle klesat. Všichni víme, jak je svět malý a jak rychle se v něm šíří informace, obzvláště když se s výjimkou velkých měst bude potenciální okruh spolupracovníků osobně znát. Skupiny aktivních obyvatel měst jsou docela malé a potkávají se při mnoha příležitostech.

Zprostředkovávání kontaktů

Role zprostředkovatele kontaktů má jednu velkou nevýhodu – velmi obtížně se objektivně měří. Jedna věc je psaní čarek za každé doporučení jména ze seznamu, něco úplně jiného je produktivní zprostředkování kontaktu.

Knihovník si musí vytvářet sociální kapitál, okruh lidí, kteří jej někdy potřebují nebo kterým je sympatický. Kombinace všeobecné vzdělanosti a sociálních dovedností je nezbytná. Síť kontaktů se nebuduje ze dne na den nebo z měsíce na měsíc. Vynikající specialista-morou může mít velkou cenu pro soukromou firmu nebo vědecké pracoviště, ale pro knihovnu velký význam nemá. Na druhé straně okouzující postavička bez silného osobního odborného základu se uplatní v hospodě, ale funkční síť kontaktů s ní nevybudujete, protože nedokáže poznat, co vlastně potřebujete, ani nemá užší styk s odborníky, které potřebujete.

Síť místních kontaktů okolo jednotlivých knihoven, které jsou propojeny napříč republikou, by měla velký potenciál ve světě průmyslu 4.0 a přinášela by naší republice významnou konkurenční výhodu.

Kurátorství dat

Data jsou základní surovinou průmyslu 4.0. Někdy v budoucnosti může být umělá inteligence schopná těžit kvalitní data z libovolného zdroje a bez příspěvku člověka. Tak daleko ale systémy umělé inteligence nepokročily a v některých oborech toho nebudou schopné ještě mnoho let.

Organizace, veřejné i soukromé, dnes poskytují nepřeborná množství dat. Pokud by byla data v uspořádané podobě a obsahovala nezbytné doplňující informace (metadata), dosahovala by jejich skutečná tržní hodnota astronomických částek. Umělá inteligence už dnes pomáhá při plánování obchodních a logistických operací

nebo při strategickém rozhodování firem. Města, která o sobě nebudou poskytovat kvalitní data, propásnou mnohé příležitosti, protože pro software budou bílými místy na mapě.

Protože nežijeme v ideálním světě, je skutečná využitelnost poskytovaných dat mnohem menší. Doporučuji vám přednášku Jakuba Klímka, experta ministerstva vnitra v oblasti otevřených dat (<https://pilir4.info/outputs.html>), která rozebírá reálnou situaci. Data je nutně manuálně opravovat a dohlížet nad kvalitou automatických úprav. Velmi často jde o prastaré knihovnické postupy přenesené do nového prostředí.

Od knihovníka nové prostředí vyžaduje schopnost práce s databázemi a s editačním softwarem. Vyplácí se i znalost formátů dat a prostředí, ve kterém data vznikají. Převodem dat jsem se zabýval i profesionálně a mohu potvrdit, že nabídka komplikovaných i hloupých chyb je opravdu pestrá. Knihovník musí být schopen vyhodnotit spolehlivost zdrojů a nacházet zdroje nové, které umožní opravit, upřesnit nebo rozšířit informace stávající. Knihovník, který navíc umí psát počítačové programy ulehčující práci s daty, se nemusí o své budoucí uplatnění strachovat.

Společenská záchytná síť

Průmysl 4.0 s sebou přinese silné otřesy celospolečenské. Pokroky v sociální oblasti jsou přitom křivolačejší a diskutabilnější než v technice a je těžké hledat spolehlivé recepty. Knihovny jsou z podstaty své práce předurčeny být jednou ze základních veřejných společenských opor a v historii tuto roli také hrály. Svět se ale mění a s ním se mění potřeby a zvyklosti klientů knihoven. Technická náročnost současného života spojená s osamělostí uprostřed zdánlivého sociálního propojení nemá v historii obdobu.

Mnoho lidí se bez vnější pomoci nedokáže vymanit ze spirály technického a sociálního zaostávání. Je velmi důležité si uvědomit, že sociální a technické zaostávání spolu často souvisí. Technické neznalosti uzavírají cestu k řadě povolání i komunikačních kanálů. Sociální zaostávání omezuje dostupnost rady a pomoci i v technických záležitostech. Knihovník spojující profesní dovednosti včetně porozumění moderním technologiím a sociální schopnosti může doslova změnit život svých spoluobčanů.

Realita

V předchozím textu jsem psal o řadě požadavků na ideálního knihovníka. Žijeme však v reálném světě a zaměstnance obdobných kvalit obtížně hledají i bohaté soukromé firmy, které mohou využít širokou škálu lákadel. Požadavků je navíc tolik, že jejich naplnění jediným zaměstnancem by byl téměř nadpřirozený úkaz. Veřejné knihovny nepatří k nejlépe placícím zaměstnavatelům a nelze očekávat, že by v blízké budoucnosti došlo k výrazné změně, i když doufám, že se jejich důležité práci dostane většího finančního ohodnocení.

Knihovny tak mají dvě reálné možnosti personálního rozvoje, a to objevovat nové kvality v současných zaměstnancích a vyhledávat dobrovolné spolupracovníky mezi lidmi s finančně nenáročnou otivací.

Každý člověk má své limity schopností, ale většina lidí se těmto limitům ani zdaleka nepřiblíží. Pokud je ředitel knihovny ochoten tolerovat zvláštnůstky kreativnějších zaměstnanců, které dramaticky neohrožují chod knihovny, a smíří se s faktem, že nic nepokazí jen ten, kdo nic nového nedělá, může být sám překvapen, jaký potenciál se v lidech skrývá. Naše české prostředí je bohužel nastaveno tak, že neúspěch se nebere jako výborná příležitost k poučení, ale jako tragédie, které je třeba zabránit za každou cenu. Mírný pokrok v mezích zákona však pro dlouhodobý rozvoj knihoven nebude stačit. Doba se mění příliš rychle.

Lidé mají nejen limity svých schopností, ale také limity ve své časové a fyzické kapacitě. I kdyby se ukázalo, že se ve většině knihovníků skrývají téměř nadlidské schopnosti, potřeb je příliš mnoho. K jejich naplnění je nutné hledat pomoc mimo zaměstnanecký poměr. Existují dva velké rezervoáry potenciálních spolupracovníků: studenti a důchodci. Když pomíneme finanční přilepšení, které může být pro příslušníky těchto skupin zajímavé, hlavním prezentovaným lákadlem by mělo být něco jiného.

U studentů by se mělo zdůrazňovat získávání zkušeností s reálným životem. Práce v knihovně nabízející služby poptávané v širším rámci prů-

myslu 4.0 jim nepřinese jen všeobecné pracovní návyky a zkušenosti, které mohou získat na libovolné brigádě, ale i nové praktické znalosti, které jim škola neposkytne. Čím širší bude zapojení studentů do moderních projektů knihoven, tím častěji se budoucí zaměstnavatelé setkají s pozitivním vlivem těchto zkušeností a budou je vyhledávat v životopisech čerstvých absolventů. Pokud se stane praxe v knihovnách významným argumentem při přijímacích pohovorech, knihovny se o příliv nových sil obávat nemusejí.

Skupina seniorů je dalším zdrojem potenciálních spolupracovníků. Samozřejmě je velký rozdíl, je-li člověku dvacet, nebo sedmdesát. Každý se však může rozvíjet bez ohledu na věk, pokud k tomu dostane vhodné prostředí a příležitost. Česká společnost trestuhodně mrhá vzácnými lidskými zdroji tím, že všechny starší spoluobčany považuje zejména za konzumenty sociálních služeb, a tedy přítěž, na kterou je třeba vydělavat. V dobách nedostatku pracovních sil už některé firmy začaly chápat, jak významní pro ně mohou být zaměstnanci předdůchodového a důchodového věku. Další si to uvědomí v okamžiku, kdy své postarší zaměstnance nechají odejít.

V podnikání se často hovoří o konkurenční výhodě. Veřejné knihovny mají velkou výhodu v tom, že se do nich senioři vrací poté, co je přestali před padesáti lety navštěvovat. K přerodu ze čtenáře na spolupracovníka pak už zbývá jen krůček. Noví spolupracovníci obohatí svůj současný život a knihovny získají pomocníky s mnoha životními a praktickými zkušenostmi, a to i v oborech, kde by u ekonomicky aktivní populace neměly šanci.

Dnešní článek zakončím citací z toho předěšlého: *Materiálové zabezpečení je možné v případě potřeby nakoupit velmi rychle, ale kvalitní a připravení lidé se tak snadno zajistit nedají.* Připravujme se už nyní na dobu, která s určitostí přijde, protože až přijde, může být na účinná opatření pozdě.

MILOSLAV NIČ | nicmila@gmail.com
Foto: www.pxhere.com

Inspirace

Být si blíž aneb Ostravská Via-praxe

KNIHOVNA!!!

za vším hledej knihu...

Pražská Nadace Via je podle mé osobní zkušenosti zapsána jako výtečný partner pro spolupráci. Když jsem se na jejím webu (www.nadacevia.cz) setkala náhodně s výzvou k zapojení do jednoletého programu *ViabilityNet 3.0*, tušila jsem, že to může být náročné a obohacující zároveň. Nemýlila jsem se. Příslibem byla podpora místních komunit a komunitních lídrů, primárně ze střední i východní Evropy, a průběžné vzdělávání v angličtině.

Ze třetí sousedské slavnosti, která proběhla v červnu 2019 – outdoorová výstava a zapojení dětí

Foto: Marek Weissbrod

Potenciál místa

Řekne-li se „Ostrava“, mnohým se vybaví těžba v hlubinách, jež probíhala pod zdejšími povrchem desítky let. Slova „těžít“ i „vytěžit“ skrývají značný potenciál. Mnohdy však stačí nevelká oblast, není zapotřebí ani objemný revír – a možnosti, které jsou zde ukryty, nás zaskočí i překvapí.

Spolupráci s Nadací Via jsem si poprvé vyzkoušela před pár lety v rodných Dobroslavicích, obci opavského okresu, při vysazování *Aleje k lípám*. Aktivovali jsme tehdy s naším Spolkem Dobro-vize místní obyvatele, starousedlíky i nově

přistěhovalé, a odzkoušeli zde dosud nevyzkoušené zapojení dobrovolníků, propojení s historií místa i dlouhodobou spolupráci.

Otočená logika

V Knihovně města Ostravy, kde pracuji, mám na starost osm poboček. Jedna z nich, Podroužkova, je už více let stísněná v objektu uprostřed sídliště na samém okraji města. Čekáme na rekonstrukci vnitřních prostor. Přesněji na to, aby se necelých **12 000 lidí**, jež knihovnu ročně navštíví, mělo kam posadit, kde studovat, a cítilo

Realizační tým sousedských slavností

Foto: Marek Weissbrod

změnu. Byli jsme **jedinou knihovnou** v programu.

Projekt byl rozvržen do čtyř jednotlivých týdnů vzdělávání v angličtině ve čtyřech různých zemích. Získali jsme prostor pro sdílení, reflexi, učení i osobní růst. Mohli jsme se vzájemně obohatit o kvanta **zkušeností z praxe** a zároveň dostat podporu od vynikajících lektorů-průvodců. A co víc, propojili jsme se rovněž s bývalými účast-

níky programu z předchozího roku.

Mapování komunity

Nebyli jsme však pasivními posluchači. Během roku jsme si vše naučené průběžně zkoušeli jak při týdenních setkáních s ostatními účastníky, tak ve vlastních lokalitách a samozřejmě jsme do všeho zapojovali i své další kolegy. Když křičujete v mrazu sídliště, odchyťváte jeho obyvatele a ponoukáte je, aby hovořili na diktafon, zjišťujete, kdo skutečně jsou zdejší hybatelé (**stakeholders**), co místní lidi trápí, z čeho mají radost a jaké zde fungují principy či příčinné souvislosti, může vám být zima. Když navštěvujete lokální firmy, školy, kluby důchodců a jiné důležité aktéry, můžete si místy připadat nepatříčně. Ale o tom, co vše se dá s takto získaným materiálem dále dělat, už nepochybujete, protože už to víte. A rovněž jste to viděli v **Budapešti, Bratislavě, Sofii** či v **Praze**.

Pak tedy analyzujete, kombinujete, objevujete nové úhly pohledu na věc a bouráte vlastní mohutné předsudky. O **lokálních zdrojích** začínáte přemýšlet zcela nově. Přemítáte o **odolnosti vlastní komunity**, protože už víte, jak se dá zvýšit. Uvažujete projektově a strategičtěji. Dokážete do akce úspěšně vtáhnout média.

Dále zapojíte jednotlivé aktéry lokální samosprávy, protože i oni buď zpracovávají, nebo už mají hotový strategický plán městské části, ostatně dnes je to „in“. A vámi získaná data se jim buď mohou hodit, nebo je s nimi přinejmenším **konfrontujete**, a tak je emočně vtahujete do „své“ věci. Pochopitelně už víte, že 100% úspěš-

nost neexistuje. Tudiž se vybičujete k maximu v rámci vlastní adaptability, protože kontexty, podmínky, dohody i domluvy s lidmi kolem se stále mění, a tak se vám hodí i nově osvojené dovednosti o **eskalaci konfliktu**.

Lokálně a blahodárně

Zásadní výzvou je odzkoušení a využití veškerých dat získaných při mapování lokality v praxi. Dojemnou podporu nám dodala účastnice Ulla Pötsönen z předchozího roku ViabilityNet programu, tzv. **alumni**, kdy nezaváhala a přicestovala hned na první **sousedskou slavnost až z Finska**. Jednoduše proto, že na dálku cítila hutný potenciál ostravské lokality Podroužkova i našeho nasazení pro věc. Předtím fungovala finská kolegyně půl roku jako vzdálená posila přes skype pro veškeré konzultace.

Samotné realizaci každé slavnosti musí vždy předcházet kvalitní **kommunikace s týmem kolegů–knihovníků**, z nichž někteří se zúčastní i procesu mapování komunity. Každá ze slavností získává **detaillní bodový scénář**, každý jednotlivec má na starosti svou oblast, ví, proč a co přesně je jeho úkolem, a já se učím úkoly delegovat.

Program tří slavností, a to je onen **stěžejní klíč k úspěchu**, jsme sestavovali tak, aby přesně odrážel **potřeby lidí v lokalitě**, doplňoval to, co zde postrádají, a využíval cíleně potenciál, o kterém jsme se při mapování dozvěděli. Napomohla i velmi dobrá volba dne v týdnu (úterý) a čas začátku (17. hodina). Důležitým prvkem byl **moderátor** s bezdrátovým mikrofonem při každé slavnosti.

Každá ze slavností dostala **páteří téma**. Aby nám to venku pokaždé atraktivně „vonělo“, přizvali jsme Mental Café. Mimochodem, budou s námi sídlit i v nově opravených prostorách, protože kavárna v lokalitě chybí. Aby nás bylo vždy dobře slyšet v okolí, zvolili jsme propojení se studentkou blízkého gymnázia, která programy zahajovala slavnostním troubením. Abychom přilákali hladové, vyzvali jsme čtenáře k přinesení buchet. O ty nejlahodnější se soutěžilo, následně se množily a vyměňovaly kuchařské recepty.

Abychom navnadili ostýchavé, požádali jsme naše spolehlivé čtenáře, aby s sebou přivedli sousedy, jež v knihovně nikdy nebyli. Za účelem

zapojení nejstarších obyvatel jsme sbírali jejich vzpomínky na stavbu zdejšího sídliště a půjčovali jsme si jejich historické fotky. Materiály ze sběru lokální historie jsme na následujících slavnostech užili pro **venkovní výstavu**. Abychom využili potenciál prácechtivých, vyráběli jsme z dřevěných stavebnic **ptačí budky**, které jsme následně rozvěšovali na stromy v okolí. Třeba jen zvukový efekt, kdy třicet tatínků a dětí zatlouká hřebíky do dřeva, byl okouzující.

Například pro zvýšení povědomí obyvatel o místě, kde žijí, jsme se vydali s lokálním patriotem na **vlastivědnou vycházku** do blízkého okolí a nabídli jsme **přednášku o vývoji osídlení** lokality. Abychom uspokojili nejmenší, uspořádali jsme **tvůrčí dílnu s loutkami a divadelní představení v plenéru**. Pro ilustraci uvádím jen vzorek programů.

Pohádka s dobrým začátkem

Stěžejní složkou všech tří slavností byla **atmosféra**, kterou se nám podařilo vytvořit. Přicházelo čím dál více lidí. Dařilo se zlákat adolescenty, rodiny s nejmenšími dětmi, aktivní i pasivní důchodce, přicházely babičky s vnoučaty, ekonomicky aktivní dospělí. Kdo chtěl, jen přihlížel, jiní se horlivě zapojovali do veškerých aktivit. Povedlo se nám přilákat jak média, tak lidi z blízkých institucí či firem. Zásadní je však **emoční složka** celé věci a to, že lidé se cítili dobře, povídali si, navazovali nová přátelství, vazby.

Dbali jsme o **průběžnou zpětnou vazbu** od účastníků, kterou jsme buď aktivně poptávali, nebo jsme vytvořili prostor, kam mohla být zapísána. Mezi jednotlivými slavnostmi jsme při provozu knihovny důsledně pracovali na propagaci, chlubil jsme se fotkami i plány budoucích interiérů.

Na závěr je třeba zmínit, že bez podpory ředitelky naší organizace, která vložila plnou důvěru v neozkoušené modely a v náš potenciál, by nic z výše uvedeného nevzniklo. Bez vlastní energie, kterou infikujete lidi okolo, zřejmě také ne. Já osobně jsem se rozhodně posunula v seberozvoji a zbořila jeden stereotyp: Už vím, že principy fungující ve vesnickém prostředí lze s úspěchem uplatnit i ve zdánlivě anonymní šedi sídliště!

IRENA ŠTASTNÁ | stastna@kmo.cz

Božena Němcová inspirující (1842–2020)

V letošním roce si připomínáme 200 let od narození spisovatelky Boženy Němcové (tradované, ovšem nezpochybnitelně nepotvrzené datum jejího narození se uvádí 4. 2. 1820 ve Vídni), pozoruhodné osobnosti naší kulturní historie, jejíž krása, literární aktivity, dramatický život i podnětné dílo okouzlovaly její současníky. Budila úctu i obdiv a již za svého života inspirovala básníky, malíře i hudebníky. Autor příspěvku, emeritní středoškolský profesor, bohemista, historik a mj. i bibliograf, se osobností spisovatelky zabývá již od počátku 60. let minulého století. Letos by měla vyjít i jeho rozsáhlá bibliografie Boženy Němcové. O některé z velmi zajímavých výsledků své dlouholeté a úctyhodné badatelské práce se rozhodl podělit i se čtenáři našeho časopisu.

Kresba: Jiří Škopek

*Kdybych měla volit – tedy bych si přála narodit se znovu as za dvě stě let –
anebo ještě později, neboť nevím, bude-li do té doby takový svět,
v jakém bych já chtěla žít s rozkoší.*

Božena Němcová v listu ze dne 17. 12. 1851 MUDr. Janu Helceletovi

Úvodem

Podle historiků byla sepsána první báseň o Boženě Němcové v době, kdy jí bylo asi 22 let (1842). Její půvab zvalbil i malíře J. V. Hellicha, který jí romanticky zpodobil v roce 1845, kdy dosáhla 25 let. První zhudebnění její básně *Pod bukem v zeleném boru – Žezulky* se datuje rokem 1856, kdy se po vydání *Babičky* rozšířil její věhlas. Zejména však po její smrti ve 42 letech (21. ledna 1862 v Praze) a po zániku autorských práv spisovatelčiny rodiny (1892) se umělci prakticky všech oborů trvale inspirovali uměleckým odkazem této spisovatelky. Tato inspirace tedy už trvá nepřetržitě 178 let. I to je doklad životnosti a stále aktuálnosti fenoménu, který se nazývá Božena Němcová.

Připomeňme si aspoň ve stručném statistickém přehledu několik zajímavých faktů a informací o přijetí (receptci) a inspiraci (podnětu, vnuknutí, tvůrčí jiskře) touto spisovatelkou zvláště v českém umění. Využijí k tomu jako svého původního zdroje mnou ztvárněný soupis, seznam a ohlasovou bibliografií, na níž jsem pracoval od roku 1961 s přestávkami až do současnosti, tedy přes padesát let, a jejíž knižní vydání by mělo vyjít právě letos v libereckém nakladatelství Bor pod názvem *Božena Němcová inspirací pro umění 1842–2020*. Podobný projekt se v naší literární vědě dosud neuskutečnil.

Již v roce 1919 nově založený Klub českých turistů v České Skalici odkoupil pozůstalost Boženy Němcové od její dcery Dory, učitelky

v Jičíně. Tím byly položeny základy ke zřízení prvního literárního muzea v tehdejší ČSR, a to Muzea Boženy Němcové v České Skalici. K jeho slavnostnímu otevření došlo 24. 5. 1931.

Stručná řeč čísel...

Všimněme si teď aspoň ve stručném souhrnném statistickém výčtu, jak se čeští, slovenští i zahraniční umělci podíleli na vytváření uměleckých artefaktů, básní, básnických knih, novel, povídek, románů i literatury faktu, na životopisných dramatech, hudebních dílech, na filmech a televizních pořadech inspirovaných právě osobností, životem a dílem Boženy Němcové od jejího narození až do současnosti. Zajistě si můj soupis v kterémkoliv žánru nečiní nárok na úplnost. Řádově se však jedná o několik set záznamů.

— POEZIE

Božena Němcová inspirovala již za svého života mnohé básníky, kteří o ní v letech 1842–1855 vytvořili 23 básní, některé dokonce v azbuce. Oslavně napsal přítel V. B. Nebeský, který zasloužil Němcovou do básnictví a intimně se s ní sblížil, což vyvolalo satirickou reakci básníka J. P. Koubka *Básníkova cesta do pekel, ohlas pražských klepů*. Ve svém soupisu registruji celkem **514 básní**, z toho 328 básní ve 31 básnických sbírkách a cyklech, a to nejen o Němcové, ale i o *Babičce*, Viktorce, Babiččině údolí apod. Čeští, slovenští a polští básníci a básničky je vytvořili v letech 1842–2018.

— PRÓZA

První próza se vztahem k B. Němcové pochází z roku 1865. Do roku 2018 registruji celkem **238 próz** – povídek, novel, románů, črt, fejetonů i scénářů; od roku 1990 i literaturu faktu a odbornou, též 16 prozaických parodií. Spisovatelka je hlavní postavou v celkem 103 prózách a epizodickou postavou ve 29 prózách a v 16 parodiích na povinnou četbu knihy *Babička* z let 1908–2011.

— DRAMA – DIVADLO

Postava Boženy Němcové se v letech 1916–2017 objevuje ve **35 životopisných dramatech, operách i muzikálech**, dále je námětem pěti literárně hudebních a 11 literárně dramatických pásem. Pokud jde o dramaturgii a divadelní úpravy, registruji za období 1899–2018 celkem **337 dra-**

matizací, divadelních adaptací, úprav a jevištních inscenací děl v jazyce českém, slovenském i ruském.

— DISKOGRFIE

Můj soupis gramofonových desek a fonokart vykazuje celkem **49 zvukových nahrávek** *Babičky* i pohádek z let 1932–1975.

— HUDBA

Podle evidence Jiřiny Vackové a mé lze z tohoto soupisu z let 1856–2019 doložit cca přes 150 autorů-hudebních skladatelů a přes 220 skladeb prakticky všech hudebních žánrů, včetně oper, operet, zpěvoher, baletů i muzikálů, a to o Němcové i jejich dílech.

— FILM A TELEVIZE

Pozn.: *Počátky filmu v českých zemích se datují až od roku 1898, Československá televize začala vysílat od května 1953 černobíle a barevně od roku 1973. Nejmladší audiovizuální fenomény a moderní masmédiá se zmocnily B. Němcové až po vzniku samostatného československého státu. Filmografie spisovatelčinych děl z let 1921 až 2016 vykazuje celkem **28 filmových adaptací**. Existují již tři filmové a televizní adaptace *Babičky* (1921, 1940, 1971). Jednou byla zfilmována *Pohorská vesnice* (spisovatelka si ji cenila jako prózu výše než *Babičku* a považovala ji za své nejlepší dílo), *Divá Bára*, *V zámku a v podzámčí* atd. Filmařům především učarovaly vděčné a fabulací oplývající pohádky a v poslední době i adaptace, které se opírají o korespondenci Němcové. Autorka se v letech 1925–2020 stala postavou v celkem **13 životopisných filmech a televizních inscenacích**, z toho též v jediném slovenském *Ako listy jedného stromu* (režisér Vl. Kavčiak, 1979) a v jednom německém (2005). Televizní pořady uvádím jen výběrově, i když podklady mám k dispozici přímo z České televize.*

— DIAFILMY

V letech 1937–1967 bylo vyrobeno celkem **25 černobílých i barevných** diafilmů.

— DIZERTACE A DIPLOMOVÉ PRÁCE

Moje bibliografie o Boženě Němcové za období 1918–2018 zatím registruje jen **118 záznamů akademických prací**.

Pomník Barunky Panklové (autorka Marie Uchytilové-Kučové) před Muzeem Boženy Němcové v České Skalici

— IKONOGRAFIE

Soupis vyobrazení, zobrazování, soupis portrétů, ilustraci v knižní tvorbě či v plastice, sochařství a vůbec ve výtvarném umění zatím ponechávám stranou. Řádově jde o několik set portrétů-vyobrazení Němcové, o tisíce ilustrací jejích děl apod. Ve své kartotéce však některé registruji.

— ZAJÍMAVOSTI O KNIZE BABIČKA

V letech 1855–2020 zatím vyšla *Babička* (v tištěné podobě i jako e-kniha) **ve více než 300 českých vydáních**. V době národního ohrožení za nacistické okupace se dočkala celkem 30 vydání jen za jediný rok 1940 (!); v roce 1935 vyšla česky jedenáctkrát, v roce 1923 a 1932 desetkrát. *Babička* se dočkala vydání ve slepeckém písmu i v kolibřím vydání. V Trutnově vyšlo v roce 1947 její první těsnopisné vydání. Je i první českou knihou vytištěnou na rotačce, a to v tiskárně knih Ed. Beauforta v Praze (vydal ji nakladatel B. Kočí v roce 1906). Pro srovnání: *Pohorská vesnice* se za období 1856–1984 dočkala celkem 106 českých vydání, ale jen tři vydání ve slovenštině.

Babičku v letech 1858–1983 **přeložili do 26 cizích jazyků** a vyšla celkem ve **92 cizojazyčných edicích**. Pozoruhodné překlady jsou do exkluzivních jazyků, jako je arménština, čínština, esperanto, japonština a romština.

Největší muzejní sbírku knihy *Babička* měla k roku 1996 knihovna Muzea Boženy Němcové v České Skalici. Podle L. Kochánka (*1000 českých NEJ a ještě něco navíc*, 4. upr. a dopl. vyd. Praha: Albatros, 1996, s. 64): *Čítá celkem 383 vydání tohoto nejznámějšího spisovatelčina díla, z toho 293 samostatných českých vydání, 10 vydání v českých sebraných spisech, 12 vydání slovenských a 68 cizojazyčných. Nejvzácnější z těchto exponátů je první vydání Babičky z roku 1855 (nakladatel Jaroslav Pospíšil z Prahy) a druhé z roku 1862 s autorčiným věnováním psaným asi 6 hodin před smrtí. K zajímavých patří vydání slepecká, kolibří nebo v čínšském a japonském překladu. (...) Největší soukromou sbírku knihy ... má inženýr Jan Nevečeřal z Ostravy – celkem 106 vydání, z toho jedno v těsnopise a dvě v němčině a jedno v ruštině...* (tamtéž, s. 63).

— VARIA

Po smrti se spisovatelce dostalo **nejen národního, ale i mezinárodního uznání**. V roce 1962 UNESCO zařadilo 100. výročí jejího úmrtí mezi světová výročí a rok 1962 vyhlásilo za Rok Boženy Němcové. Podobně Česká Skalice prohlásila rok 2005, kdy uplynulo již 150 let od prvního sešitového vydání knihy (15. 5. 1855 vyšel u Jaroslava Pospíšila v Praze první ze čtyř sešitů *Babičky*), za Rok *Babičky* Boženy Němcové.

V červnu 2005 se v poněkud kontroverzní **anketě** České televize Největší Čech podle hlasování televizních diváků umístila Němcová jako jediná žena v první desítce na celkovém 10. místě. V roce 2009 se ve **čtenářské anketě** České televize *Knihy mého srdce* její kniha *Babička* umístila na druhém místě hned za Jirotkovým *Saturninem* (respondenti jí odevzdali celkem 29 935 hlasů).

Na paměť spisovatelky byla **planetka (asteroid) 3628 (1979 WD)**, kterou objevila dne 25. 11. 1979 na hvězdárně Kleť u Českých Budějovic česká astronomka Z. Vávrová, pojmenována **Bozenanemcovova**. Na přelomu let 1992/1993 přišla z Kalifornie zpráva, že první českou ženou, podle které byl pojmenován **kráter na planetě Venuše** o průměru 22,9 km, je právě naše Božena Němcová – **Nemcovova**. A mohli bychom pokračovat. Z toho plyne, že naše vpravdě národní spisovatelka je již významnou osobností nejen v měřítku celonárodním, ale i přímo kosmickém.

JIŘÍ UHLÍŘ | zj.uhlirovi@seznam.cz

Kronika

Knihovnická práce jako radost, trápení a láska (vzpomínka na Jaroslava Biolkovou)

Dne 11. 1. 2020 nás opustila ve věku nedožitých 80 let Jaroslava Biolková, jejíž osobnost byla dlouhou řadu let úzce spjatá s Městskou knihovnou v Přerově. Do Přerova vedly její knihovnické kroky až z Českých Budějovic, kde maturovala a ještě v témže roce nastoupila do tamní knihovny jako metodička. Za dva roky poté však jižní Čechy opustila a přestěhovala se do Přerova. Nastoupila nejprve do nedaleké Městské knihovny v Kojetíně do funkce ředitelky a v roce 1961 začala pracovat v Okresní knihovně v Přerově jako metodička na úseku vesnických knihoven. V přerovské knihovně vystřídala Jaroslava Biolková několik funkcí – v roce 1966 se zde stala ředitelkou, po nějakou dobu vykonávala funkci zástupkyně ředitele a později dokonce funkci inspektorky pro kulturu tehdejšího Okresního národního výboru. V roce 1982 se však do knihovny vrátila a vedla ji vytrvale a svědomitě až do roku 1997, tedy do svého odchodu do důchodu.

Přerovská knihovna i knihovny v regionu se za jejího působení velmi změnily k lepšímu. Byl vytvořen funkční celookresní systém 130 knihoven, v samotném Přerově bylo vybudováno několik městských poboček a v neposlední řadě vzniklo také hudební oddělení. Knihovna zahájila velmi brzy automatizaci knihovnických procesů, půjčování knih proniklo i mezi seniory do pečovatelských domů a metodická pomoc byla poskytována řadě menších knihoven.

V roce 1976 navázala Jaroslava Biolková rovněž významnou dlouholetou a pravidelnou spolupráci s bardějovskou knihovnou na Slovensku, která byla pro knihovníky prospěšná jak po profesní, tak po osobní stránce. Věříme, že v Bardějově na ni dodnes všichni s velkou úctou vzpomínají, protože právě díky ní vznikla mnohá pevná přátelství.

J. Biolková přebírá z rukou tehdejšího primátora Jiřího Lajtocha Cenu města Přerova – Medaili J. A. Komenského

Jaroslava Biolková patřila také k mimořádně aktivním členům SKIP, do něhož vstoupila již v roce 1968 a své členství obnovila ihned v roce 1990. Od téhož roku začala pracovat v regionálním výboru SKIP; jeho aktivní členkou byla do roku 1998. Od roku 1999 pracovala v dozorčí komisi regionální organizace Moravskoslezského a Olomouckého kraje, po jistou dobu jako její předsedkyně. Její podíl na činnosti SKIP byl skutečně široký – organizačně vypomáhala při pořádaných akcích, účastnila se regionálních i celostátních aktivit, stála u zrodu pravidelných seniorských setkání. Vždy a všude šířila svůj nezlomný optimismus a dobrou náladu. Říkávala přitom, že knihovnická práce je naše radost, trápení a láska, a dozajista měla pravdu.

Za svou dlouholetou a obětavou práci ve SKIP a přínos k rozvoji knihoven na Moravě získala Jaroslava Biolková v roce 2010 Cenu českých knihovníků a o tom, že byla výraznou osobností přerovského kulturního života, svědčí i udělení Ceny města Přerova – Medaile J. A. Komenského.

ANDREA KOPEČKOVÁ

aktivita@knihovnaprerov.cz

Slovník českých knihovníků – vznik, současnost, budoucnost

Databáze *Slovník českých knihovníků* je výchozím bodem pro každého, kdo hledá informace o významných osobnostech oboru: knihovnicích, informačních specialistech, pedagogích a mnohdy doslova renesančních osobách, které vynikly i v mnoha dalších oblastech. Prostřednictvím krátkých biografických medailonků se může zájemce seznámit nejen s profesním životem knihovnických osobností, ale i s vývojem knihovnictví a informační vědy od 16. století až po současnost.

Jak to začalo

Databáze vznikla v roce 2007 z podnětu Sekce pro bibliografii Sdružení knihoven ČR. Základem slovníku se stalo 130 personálních hesel, které pečlivě vybrala a z dosud publikovaných biografických medailonků zpracovala Marie Nádvorníková. Další rozvoj databáze byl založen na kooperaci Národní knihovny ČR (NK ČR) a krajských knihoven, přičemž koordinátorem projektu byla Moravská zemská knihovna (MZK). Pod jejím vedením bylo do databáze zpracováno dalších více než 400 personálních hesel.

Zlomový rok 2014

K významné změně ve tvorbě *Slovníku* došlo v roce 2014, kdy byla data z technických důvodů převedena do správy NK ČR. Původní individuální software byl nahrazen knihovním systémem ALEPH, který umožňuje centrální správu databáze a zároveň poskytuje přístup všem spolupracujícím knihovnám. Koordinaci projektu převzal Knihovnický institut NK ČR. Byl znovu ustaven pracovní tým ze zástupců krajských a některých odborných knihoven, kteří jsou odpovědní za výběr osobností svého regionu nebo oboru a za zpracování a správu biografických hesel těchto osobností.

V souvislosti s převodem dat do systému ALEPH je nutné zmínit několik skutečností. Přestože obsah databáze zůstal při importu nezměněn, došlo k úpravě struktury záznamu. Celkově

se jedná o kvalitativní posun, a to jak v úrovni zpracovávaného hesla, tak ve zpřístupnění celé databáze, která nyní nabízí rozsáhlejší možnosti vyhledávání, listování rejstříky podle různých hledisek a další funkce, běžné ve standardním knihovním systému.

Nový systém si vyžádal i nový způsob zpracování. Osobní hesla se vytvářejí ve vazbě na soubory Národních autorit. Biografické údaje a biografická poznámka jsou přebírány z autoritních souborů, pokud je tam osobnost uvedena. Informace o publikační činnosti jsou zprostředkovány odkazem do katalogů knihoven, přednostně do *Databáze knihovnické literatury* a do *Souborného katalogu ČR*. Záznam je obohacen o odkazy na externí zdroje, např. Wikipedii nebo články v knihovnických časopisech, které pojednávají o dané osobnosti. Součástí záznamu je i fotografie, pokud ji osobnost poskytne a dá svolení ke zveřejnění v databázi.

Současnost

V současné době obsahuje databáze již 1250 biografických hesel (stav k 31. 1. 2020). Kromě NK ČR pravidelně do databáze přispívají některé krajské knihovny, osvědčenými zpracovateli jsou MZK a Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové; ostatní knihovny přispívají spíše příležitostně nebo se více zaměřují na aktualizaci stávajících záznamů.

Hesla ve *Slovníku* se zpracovávají ve dvou kategoriích. Biografická hesla nežijících osobností jsou vytvářena na základě rešerše v různých informačních zdrojích. Rozsah hesla závisí na významu osobnosti, na množství dostupných reálií i na přístupu zpracovatele hesla. Sběr dat o žijící osobnosti se uskutečňuje formou dotazníku. Na základě vyplněného dotazníku je zpracováno biografické heslo, které je před zveřejněním v databázi předloženo ke schválení dotyčným osobě.

Vzhledem k tomu, že se v České republice eviduje bezmála 5900 knihoven různých typů (veřejných, odborných, akademických aj.), v nichž pracuje téměř 7500 knihovníků, klíčovou otázkou je, koho do *Slovníku* zařadit. Pro výběr osobností byla stanovena společná kritéria, která představují základní požadavky, ale zároveň poskytují dostatečný prostor pro individuální přístup jednotlivých zpracovatelů. Rozhodujícím kritériem je zaměstnání v knihovně nebo výuka odborných knihovnických předmětů na školách v kombinaci s některým z dalších kritérií, kterými jsou např. vědecká nebo spolková knihovnická činnost, osobní přínos k rozvoji knihovnictví, významný podíl na rozvoji knihovny nebo získání některé knihovnické ceny.

pracuje řada kvalitních a obětavých pracovníků, kteří splňují kritéria pro zařazení do *Slovníku*. Každý rok jsou desítky knihovníků oceněni některou z knihovnických cen, která je veřejným uznáním za jejich dlouholetou a soustavnou práci, za přínos k rozvoji českého knihovnictví či významný knihovnický počin. Biografické medailonky mnohých těchto osobností již ve *Slovníku* najdeme, ale oceněných knihovníků, kteří by si zasloužili mít tam svoje osobní heslo uvedené, je mnohem více.

Úspěšný rozvoj databáze bude záviset zejména na aktivitě knihoven a jejich dobré spolupráci, nelze však opomenout ani propagaci tohoto jedinečného oborového zdroje, minimálně zveřejněním informací na webových stránkách spolupracujících knihoven.

Databáze je otevřené dílo, které si vyžaduje a bude vyžadovat neustálé aktualizování, zpřesňování a doplňování údajů. Poděkování patří všem, kdo se na tvorbě databáze aktivně podílejí. Zejména nás těší zájem kolegů z řad odborné veřejnosti, kteří nás kontaktují a svými informacemi přispívají k prohloubení kvality a k úplnosti příslušných biografických hesel a dávají podněty k zařazení nových osobností.

	počet záznamů k 31. 12. daného roku	přírůstek v daném roce	akce – vyhledávání, prohlížení	počet připojení
2014	608	–	–	–
2015	632	24	11 208	2 604
2016	744	112	12 617	2 927
2017	806	62	10 145	2 859
2018	846	40	6 803	1 884
2019	1 105	259	11 978	2 784

Výše uvedená tabulka ilustruje rozvoj databáze a její využívání od převodu do AKS Aleph.

V letech 2016–2017 přispěli významnou měrou k rozšíření databáze studenti Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty UK, se kterým navázala NK ČR spolupráci.

Budoucnost

Zdá se, že portfolio knihovnických osobností minulosti je téměř vyčerpáno, ale v knihovnách

Informace o projektu včetně dotazníku pro žijící osobnosti nalezne zájemce na stránkách portálu *Informace pro knihovny* v sekci Oborové báze dat: <https://ipk.nkp.cz/oborove-baze-dat/slovník-ceskych-knihovniku>.

Databáze je zpřístupněna přes OPAC NK ČR: <https://aleph.nkp.cz/cze/sck>.

DANA SMETANOVÁ

Dana.Smetanova@nkp.cz

SOUTĚŽNÍ PŘEHLÍDKA OKnA 2020 O KNIHOVNICKÝCH AKTIVITÁCH

Kn

A

pozdávka

Klub dětských knihoven SKIP a Krajská vědecká knihovna v Liberci zvou všechny zájemce o nové formy práce s dětmi v knihovnách na přehlídku OKnA.

téma

**PŘÍRODA POTŘEBUJE I TEBE
(pro I. stupeň ZŠ)**

kdy

středa 15. a čtvrtek 16. dubna 2020

kde

**Krajská vědecká knihovna
v Liberci**

Více informací:
www.kvklil.cz/okna

Účastnický poplatek:
500 Kč

skip

Bibliotéka Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

MINISTERSTVO
KULTURY

Psal se jinde

Podklady jsou čerpány z fondu Knihovny knihovnické literatury, databáze Anopress.

KOCANDA, Martin a Robert OPPELT. Z barokního areálu moderní knihovna nebude. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2020, 20(21), [cit. 2020-01-30]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Rozhovor s generálním ředitelem Národní knihovny České republiky na témata jako jsou: nová budova Národní knihovny ČR (včetně osudu „Kaplického knihovny“), rekonstrukce Klementina, současný stav Národní knihovny ČR, moderní knihovna 21. století, digitalizace, zpřístupnění zdigitalizovaných sbírek, výstavy, nákupy vzácných děl aj.

WILKOVÁ, Scarlett. Když knížky mluví. *Magazín Mladé fronty DNES* [online]. 2020, 18(5), [cit. 2020-01-30]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://www.idnes.cz>.

Autorka popisuje zkušenosti nevidomých a slabozrakých lidí, kteří přišli o zrak v průběhu života, a jejich zkušenosti s audioknihami. Ty lze půjčit například v ostravské zvukové knihovně <http://cms.kmo.cz/www/cl-900/30-zvukova-knihovna-pro-nevidome-a-slabozrake/>. Dále popis různých druhů nosičů, na kterých lidé mohou audioknihy najít, nebo zařízení, kam si je mohou stahovat. Je zmíněna Knihovna a tiskárna K. E. Macana pro nevidomé (<https://www.ktn.cz/intro>), kde tyto knihy vznikají. V druhé části článku je zdůrazněn význam audioknih pro zdravou populaci a prodej audioknih. Je rovněž popsán proces vzniku audioknih samotných.

KADLECOVÁ, Kateřina. Čtení se mění, kniha zůstává. *Reflex* [online]. 2020, 24(4), [cit. 2020-01-30]. ISSN 0862-6634. Dostupné z: <http://www.reflex.cz>.

Autorka článku srovnává četbu v minulosti a současnosti. Představuje nové trendy ve čtení/poslechu knih – audioknihy. Dále srovnává čtení knih elektronických a tištěných. Předkládá specifika trhu s e-knihami. Navazuje zvláštnostmi dnešního českého knižního trhu, nejvyšší sítí knihoven, čtenářskými návyky v Česku. Článek také hovoří o výsledcích výzkumu publikovaného v knize TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje*

(2018). První vydání. Brno: Host, 2019. 178 stran. ISBN 978-80-7577-994-6.

BREZINA, Ivan. Proč číchat ke knihám. *Magazín Víkend DNES* [online]. 2019, 12(47), [cit. 2020-01-31]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Rozhovor s neurologem MUDr. Martinem Janem Stránským o dopadech používání počítačů, mobilů a jiných elektronických zařízení na náš mozek, rozdílech mezi čtením elektronických a tištěných textů, výhodách čtení tištěného textu, o důležitosti čtení u malých dětí a důchodců, poruchách čtení vrozených či získaných po úrazech, rozdílech ve zpracování informací přijímaných sledováním televize či čtením knihy apod.

TĚTHALOVÁ, Marie. Čtení je základ gramotnosti. *Informatorium 3-8* [online]. 2019, 12(10), [cit. 2020-01-31].

Zkušenosti tří žen (Moniky Kovalské, Daniely Krolupperové a Zuzany Pospíšilové) s rozvíjením předčtenářské gramotnosti. M. Kovalská, ředitelka mateřské školky, popisuje nedostatek slovní zásoby, komunikačních dovedností, potíže s vyjadřováním dnešních dětí. Klade důraz na rozvoj předčtenářské gramotnosti za pomoci čtení, her, návštěvy knihoven. Spisovatelky dětských knih D. Krolupperová a Z. Pospíšilová předkládají svoje zkušenosti s rozvojem čtenářské gramotnosti, mj. za pomoci předčítání v rodině a včasné návštěvy knihoven. Vyzdvihují přínos komunikace autorů dětských knih s dětskými čtenáři.

PRUCKOVÁ, Lenka a Pavel KONEČNÝ. Knihovna? V budoucnu spíše místo setkávání lidí. *Olomoucké listy* [online]. 2019, 12(12), [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: <http://www.ceskydomov.cz/olomouc/kategorie/hlavni-stranka-olomouc>.

Rozhovor s Lenkou Pruckovou, ředitelkou Knihovny města Olomouce (<http://www.kmol.cz/>), který stručně přibližuje historii této instituce založené 1. prosince 1889. Všímá si např. akviziční politiky této instituce z hlediska tištěných i elektronických knih, budoucnosti knihovny, budování nové pobočky, projektu *Bookstart* a důležitosti čtení u dětí apod.

Knihovnici a ex libris Pardubický kraj

Řada knihoven má své ex libris, některé knihovny mají i jejich sbírky a dokonce mnozí knihovníci mají svá vlastní. V tomto cyklu jsme se zaměřili právě na ex libris knihovníků. Jedenáctá a poslední část je věnována Pardubickému kraji.

Josef PORTMAN

(1893 Litomyšl – 1968 Litomyšl)

úředník, bibliofil, knihtiskař, knihovník, učitel

autoři:

↑ Minka Podhajská (1881–1963) ↑ Josef Váchal (1884–1969)

← Josef Hodek (1888–1973)

Rudolf WOLKAN

(1860 Přelouč – 1927 Vídeň)

knihovník, církevní a literární historik

autor:

↓ Bohumil Hradečný (1876–1960)

↑ Jan Konůpek (1883–1950)

František PÁTA

(1885 Němčice

u Litomyše –

1942 nacistické

vězení Praha)

knihovník Národního

muzea

autoři:

↓ Emmerich Alois Hruška

(1895–1957)

KVĚTA CEMPÍRKOVÁ | cempirkova@cdvk.cz

Obr.: sbírka ex libris Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích

Z historie knihovnictví v Pardubickém kraji

V rámci dnešního Pardubického kraje vznikla většina knihoven na sklonku 19. století s tím, že jejich zakladateli byly většinou spolky či zájmová sdružení a okruh jejich činnosti byl značně omezený. I přesto bych právě v době, kdy si připomínáme výročí vydání prvního knihovního zákona, představila některé z těch, které tehdy vykonávaly svou činnost a přispívaly ke vzdělání i zábavě široké veřejnosti.

V průběhu staletí knihovny výrazně měnily svou společenskou i vzdělávací úlohu. Ve středověku převažovaly soukromé knihovny vládařů a církevní knihovny. Později to byly šlechtické, univerzitní a měštcké či i několik měštanských. Teprve pak, ve spojitosti s potřebami lidí a jejich touhou po přístupu ke vzdělání, kulturním zdrojům, začaly vznikat knihovny veřejné.

Knihovna v Holicích

Jednou z nejstarších veřejných knihoven u nás byla knihovna v Holicích, jejíž počátky sahají do roku 1844. Mezi významné zakladatele knihovny patřil učitel a spisovatel Jan Jaroslav Kříčenský (1812–1886) spolu se skupinou vlasteneckých studentů. Na počátku měla knihovna celkem 113 svazků, které byly většinou darovány zakladateli. Sídliila v budově školy u kostela. Prvním knihovníkem byl kupec Antonín Červinka. Z dalších to byli například kaplan Antonín Čížinský či František Holub. Všichni se zasloužili o rozkvet bohatého kulturního života města, kterého se knihovna stala nedílnou součástí a přinášela svým uživatelům poučení i zábavu. Pravidelné výpůjční dny byly nastaveny již roku 1847 – na tři dny v týdnu. A to platí dodnes! V roce 1850 se knihovna stala zakládajícím členem Matice české.

V období před první světovou válkou vedl knihovnu Jan Teplý spolu s vlastivědcem Otokarem Pospíšilem. Tehdy již byla knihovna pod správou města. V roce 1905 zde pak zřídili první veřejnou čítárnu. Po vydání knihovního zákona

Spisovatel, novinář, literární kritik a historik JUDr. Ladislav Quis (1846–1913), zakladatel knihovny v Přelouči

se O. Pospíšil přihlásil do státního knihovnického kurzu v Hořovicích a spolu se svým žákem A. Linhartem po jeho absolvování provedl zásadní reorganizaci knihovny, zavedl evidenci knih a jejich označení, vedl přírůstkový seznam, evidenci výpůjček.

V roce 1926 došlo k rekonstrukci radnice, kdy byly zbudovány prostory přímo určené pro knihovnu (některé vybavení sloužilo v knihovně ještě mnoho dalších let). V letech 1922–27 fungovala i pobočka knihovny ve Starých Holicích. Zájem občanů o služby knihovny neustále rostl, i když

nabídka fondu byla značně poznamenána opakovanými cenzurními zásahy formou zabavování knih nejen v době okupace, ale i v letech po roce 1948 či 1968. Některé knihy se podařilo ukrýt ve věži a zachránit. Po několika dalších stěhováních si našla knihovna svůj domov v nově postaveném Kulturním domě. Zde začala rozvíjet svou činnost orientovanou na širokou veřejnost, hlavně na děti a mládež. I v dnešní době má knihovna své místo v kulturně vzdělávacím procesu města, je nositelkou regionálních funkcí a zajišťuje potřeby nejen svých čtenářů, ale celé kulturní veřejnosti města.

Přeloučská knihovna

Další historicky významnou knihovnu v našem kraji představuje knihovna v Přelouči. Založena byla v roce 1863 z původního čtenářského spolku na podnět JUDr. Ladislava Quise. V jejím fondu se nacházelo mnoho historicky cenných tisků. Jedním z prvních knihovníků byl Karel Čermák. Knihovní fond čítal cca 250 děl ve 300 svazcích. Od této doby knihovna sídlí v budově Občanské záložny, spolu s veřejnou čítárnou. Dne 22. března 1922 ji osobně navštívil prezident T. G. Masaryk a podepsal se do její kroniky. V následujících letech se knihovna podle potřeb obce průběžně rozšiřovala i zmenšovala.

Foto: z muzejních sbírek města Přelouč

Tělocvična v budově dnešní Městské knihovny Přelouč, která byla zadaptována na čítárnu a pozdější vestavba v horní části místnosti dnes slouží jako sklad knih

Zlom nastal v 60. a 70. letech minulého století. Knihovna se stala střediskovou a do dnešní doby zajišťuje metodickou pomoc a obsluhu knihoven v celém bývalém regionu města Přelouč. Je známa svou péčí hlavně o dětské čtenáře. Od roku 1992 má knihovna vlastní právní subjektivitu.

Knihovna v Řečanech nad Labem

Obecní knihovna v obci Řečany nad Labem byla založena v roce 1913. Obec naleznete zhruba 20 kilometrů západně od Pardubic. Do té doby zde byla k dispozici pouze žákovská knihovna v místní škole. Ve 30. letech již měla knihovna ve svém fondu 640 svazků beletrie a 250 naučných knih. Tehdy se nacházela v budově první školy, kde ji najdeme spolu s obecním úřadem i dnes. Knihovna měla tehdy v přilehlých obcích celkem pět poboček, z nichž jsou dnes samostatné knihovny. Stala se knihovnou střediskovou a poskytuje služby pro dalších 11 malých knihoven.

Obecní knihovna Řečany nad Labem se nadále úspěšně rozvíjí, spolupracuje se školou a Klubem důchodců, pořádá kulturní i vzdělávací akce pro širokou veřejnost.

Obálka tištěného Seznamu knih knihovny v Chrudimi z roku 1919

Opatovická knihovna

Knihovna v Opatovicích nad Labem má své počátky v roce 1892, kdy zakladatelé Okrašlovacího spolku propagovali důležitost vzdělání. Spolu s Občanskou besedou tak vznikla i knihovna. Do roku 1928 sídlila v hostinci u Šanderů. Tehdy při jejím založení bylo možné díky daru pana Hybského za 21 zlatých a 50 krejcarů zakoupit skříň na knihy, druhá byla pořízena v roce 1906. Knihovna se postupně díky darům a příspěvkům rozrostla v jednu z nejlepších a nejbohatších venkovských knihoven regionu. Již v této době se knihy půjčovaly jednotlivým čtenářům, ale i do okolních obcí, kde knihy nebyly nebo jich bylo velmi málo. V roce 1904 bylo knihovně zapůjčeno pro posílení fondu cca 170 svazků z učitelského okrsku. Součástí fondu se nakonec stala i farní knihovna. Z příspěvků obce a Občanské besedy se nakupovaly nejen knihy, ale také časopisy, které bylo možné číst v hostinci či si je půjčit domů.

Studovna někdejší Městské knihovny v Pardubicích (nedatováno)

Časopisy pak kolovaly mezi čtenáři. Jednalo se o *Zlatou Prahu*, *Besedu lidu*, *Světlozor* či *Šípy* a řadu dalších. V roce 1928 se knihovna přestěhovala do dvou místností v obecním domě. V období let 1904–1935 se navýšil počet knih téměř pětinašobně, z 343 na 1671 svazků.

Mezi významné knihovníky patřili Václav Sedláček, Josef Kadet, Jan Šenk a řada dalších – vesměs místní učitelé. V období druhé světové války byl knihovníkem František Nyklíček (* 1887), který jinak pracoval jako topič v továrně. V roce 1942 ho však němečtí okupanti zatklí a popravili na pardubickém Zámečku. Po válce se knihovna nacházela v dezolátním stavu a jen díky učitelí Rajmundovi Stehlíkovi a studentům mohla být v roce 1946 znovu zprovozněna. K tomu posloužil i dar vdovy po knihovníku Nyklíčkově, která darovaný obnos dostala jako kompenzaci za svého popraveného manžela...

V následujících letech se knihovna několikrát stěhovala a stejně tak se měnili i knihovníci, kteří ji vedli. Od 80. let minulého století pracuje v knihovně jako knihovnice Věra Pečenková. Práce ji natolik zaujala, že i dálkově vystudovala knihovnictví a podařilo se jí povznést knihovnu na opravdu profesionální úroveň. Celý svůj profesní život se aktivně věnovala práci s dětmi, rozšířila knihovní fond a zasloužila se i o dnešní moderní podobu knihovny, která sídlí v nově zrekonstruovaných prostorách.

Město Pardubice a jeho knihovna

Dnešní Krajská knihovna v Pardubicích má za sebou též velmi bohatou historii a vývoj. Nejstarší zmínka o knihovně ve městě pochází z roku 1727, kdy děkan Adam August Synecius odkázal svou

Čítárna někdejší Městské knihovny v Pardubicích (nedatováno)

knihovnu zdejšímu děkanství. Počátkem 19. století pak ve městě vznikají školní a farní knihovny. V roce 1869 vznikla učitelská knihovna, následovaly knihovny rolnických a živnostenských besed, které od roku 1887 tvořily tzv. přenosné knihovny, které se přemísťovaly do různých obcí v okolí. Nebylo výjimkou, že celkový fond knihoven v této době tvořilo sotva 200 svazků knih. Vlivem stoupajícího tlaku obyvatel na vznik lidové čítárny tak vznikla i samostatná veřejná knihovna v Pardubicích. V této době zde existovala také knihovna Sokola, spolku Barák či Arnošt a další. V knihovně se tehdy půjčovaly pouze knihy, noviny a časopisy pak zvláště v čítárnách vlasteneckých kroužků, v kavárnách a hotelích. V roce 1919 se pod vlivem prvního knihovního zákona začala značně rozvíjet činnost veřejné knihovny ve městě. Zároveň byla ustanovena knihovní rada. Městská či veřejná knihovna v Pardubicích vznikla oficiálně v roce 1897.

Od roku 1920 sídlila knihovna v přízemní místnosti obecního domu v ulici Na Hrádku čp. 105, kde byl knihovníkem městský správce Karel Wittoch. Za pět let své činnosti měla ve svém fondu 10 000 svazků, evidovala 1200 čtenářů a počet výpůjček dosahoval téměř 40 000 za rok. Knihovna nabízela své služby čtyři dny v týdnu po dvou hodinách. Náklady na její provoz hradilo město částkou ve výši 66 000 tehdejších korun. Ve 30. letech se přestěhovala do nových prostor a knihovníkem se stal Zdeněk Vavřík, který odsud organizoval kulturní život ve městě; scházeli se zde hudebníci, herci a místní kulturní osobnosti.

Na konci 20. a ve 30. letech se knihovna několikrát stěhovala, nejprve v roce 1929 do budovy reálky, o dva roky později do domu čp. 116 na

Sídlo Městské knihovny v Pardubicích v letech 1938–1960 (původně budova pohřebního ústavu, dnes zdravotní středisko)

Smetanově nábřeží a v roce 1938 do obecního domu Za divadlem. Po ročním uzavření knihovny (1938), se stal pardubickým knihovníkem František Jungman, bývalý zaměstnanec Národní a univerzitní knihovny v Praze. Stav knihovny hodnotil jako neuspokojivý, především množství knih bylo nevyhovující. S nedostatkem titulů se knihovna potýkala i v následujících letech okupace. V té době byl již knihovníkem Zdeněk Vavřík. Jednalo se o významnou kulturní osobnost nejenom pardubického regionu (o jím vydávaném periodiku *Knihovníkův zápisník* a literární činnosti viz článek na s. 115). V roce 1941 prosadil otevření první pobočky knihovny (na Skřivánku), byl tvůrcem ojedinělého experimentu, tzv. sadové knihovny, kdy se knížky půjčovaly v jednom z bývalých výstavních stánků ve Výstavních (nyní Tyršových) sadech.

Knihovníkův zápisník, který vydával Z. Vavřík

Po válce byly knihovní fondy očištěny od nacistické literatury a postupně se ke svým čtenářům vracela díla, která okupanti zakázali. Knihovna zaznamenala velký nárůst počtu čtenářů. Později poté, co na přelomu let 1948/49 vznikl Pardubický kraj a KNV Pardubice, začala knihovna působit zároveň jako městská, okresní i krajská. Prvního října bylo otevřeno samostatné dětské oddělení ve Sladkovského ulici, kam docházela pověřená pracovnice třikrát týdně. Koncem 50. let odešel Zdeněk Vavřík do redakce *Literárních novin* v Praze a byl jmenován novým ředitelem. V roce 1960 se knihovna přestěhovala na Pernštýnské náměstí, kde sídlí dodnes. V následujících letech prošla dvěma velkými a zásadními rekonstrukcemi. V současné době má k dispozici tři renesanční domy na zmíněném náměstí a v dohledné době se ještě nabídka jejich služeb rozšíří o nově zrekonstruované objekty na Příhrádku. Tak vznikne ojedinělé komunitní centrum pro širokou veřejnost, které vedle základních knihovních služeb bude nabízet možnosti vzdělávání, volnočasové aktivity a v neposlední řadě také muzejní expozici věnovanou historickým tiskům či významným literárním osobnostem Pardubického kraje. Knihovna dnes nese v názvu označení „krajská“, plní tedy funkci krajské i městské knihovny. Zároveň na území města funguje dalších 11 malých knihoven, bývalých poboček, které spadají pod jednotlivé obvody města.

V Pardubickém kraji v současnosti existuje 421 veřejných knihoven. Velká část z nich vznikla ještě před rokem 1919, některé časem ztratily svou funkci, jiné je následně nahradily. Domníváme se, že role knihoven v dřívější době i dnes je neoddiskutovatelná. Díky práci knihovníků se snaží uspokojit proměňující se zájmy a potřeby svých uživatelů. Trvale bojují o své místo ve společnosti, jsou jedním z nositelů poznání a vědění a jako takové bychom je měli nejen vnímat, ale i podporovat a rozvíjet. Všechny tyto funkce se mohou rozvíjet právě díky opoře a podpoře, kterou měly a mají v knihovním zákoně. I po 100 letech si musíme stále uvědomovat jeho pozitivní dopad na dnešní společnost.

RADOMÍRA KODETOVÁ

reditel@knihovna-pardubice.cz

Foto/Obr.: archiv KK v Pardubicích

První knihovní zákon – 100 let

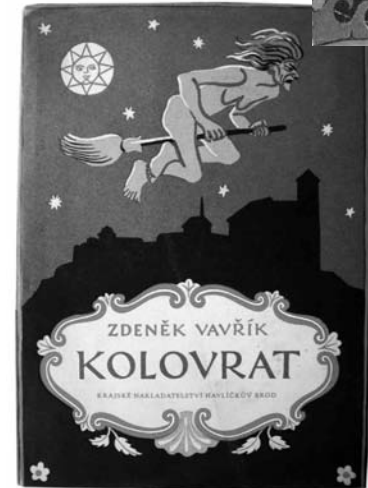
Zdeněk Vavřík
(1906–1964)

Zdeněk Vavřík – významná kulturní osobnost

Knihovník Zdeněk Vavřík se nenarodil v Pardubicích, ale v Libhošti u Nového Jičína (21. 9. 1906), přesto byl s tímto městem úzce spjat. Jeho jméno se často spojuje nejen s městskou knihovnou, ale také s pardubickým divadlem či galerií. Byl sám literárním autorem, jehož tvorba zasahovala do oblasti básnické, prózy i dramatické tvorby. Od roku 1939 působil Zdeněk Vavřík v pardubické městské knihovně. Jednalo se o velice obtížné období našich dějin, avšak i přes složitost doby se mu podařilo zmodernizovat proces půjčování knih zavedením tzv. amerických polic, tedy volného výběru alespoň části knižního fondu. Během jeho působení se také zvýšil počet čtenářů i počet hodnotných knih ve fondu. V knihovně probíhaly přednášky o vhodné četbě pro mládež i ostatní uživatele.

Vydával *Knihovníkův zápisník*, který vycházel od prosince 1940 a byl určen nejenom knihovníkům, ale i čtenářské veřejnosti. V roce 1940 se konaly v Pardubicích velké oslavy – 600 let od povýšení na město. Zdeněk Vavřík k tomu uspořádal publikaci *Pardubice*. Kniha se dočkala velkého úspěchu a dokonce inspirovala – podle Vavříkova vzoru se totiž v Plzni rozhodli připravit podobnou publikaci o jejich městě.

Dalším příspěvkem k oslavám města Pardubice bylo pásmo pro Český rozhlas *Staletí*, v němž promlouvají hlasy historických osob, které se zapsaly do jeho dějin. Spolu s Ing. Salákem (technické záležitosti) byl Zdeněk Vavřík pověřen instalací prvního sálu městské galerie na pardubickém zámku. Pro veřejnost se galerie poprvé otevřela před Vánocemi roku 1942.

Zdeněk Vavřík byl také spisovatelem; z poezie si připomeňme alespoň sbírku *Píseň za pomezí* (1939), která je vyznáním lásky k zrazené zemi, a z roku 1940 útlou knížku veršů *Rodná*.

S velkým úspěchem se setkala zpřístupnění středověkého cestopisu Marka Pola dětským čtenářům. Pro děti také sepsal knížku pověstí, říkadel a dalšího vyprávění *Kolovrat* (vyšla roku 1961). Především dětským čtenářům je také určeno *Čtení o Janu Želivském* (1953).

Z dramatické Vavříkovy tvorby uvedme rokokovou hříčku *Casanova*, adaptaci pohádkové hry *Turandot* a *Juditu*, která se však setkala s poněkud rozporuplnými kritikami.

V roce 1956 odchází Zdeněk Vavřík z Pardubice do Prahy, kde pak působí jako redaktor *Literárních novin*. Umírá 29. 12. 1964 v Praze.

RADOMÍRA KODETOVÁ

reditel@knihovna-pardubice.cz

Foto: archiv KK Pardubického kraje

Postavme knihám domeček z perníku

14. část

knihovny Pardubického kraje

Foto: J. W. Procházková a K. Smolíková

Navigace nemají Pardubice rády. Cestou od Prahy zkoušejí motoristé zkrátit trasu a propašovat ho přes Hrobice, aby se pokochal pohledem na Kunětickou horu. A kdo míří dál na Litomyšl a Svitavy, dostane jako bonus cestou na Sezemice přejezd Labe po drncající dřevěné mostovce. Ta je položená na úzkém železném mostu, vystavěném z prostředků UNRRA. Není divu, že se v tomhle bermudském trojúhelníku občas něco ztratí. Naposledy výstava. Komiksově panely doputovaly do knihovny v Moravanech, ne však do těch u Pardubic, ale u Brna.

Nebo Trnávka. Z **Obecní knihovny Městečko Trnávka** nám neustále zdůrazňovali, že jedeme na čtenářské workshopy do Městečka Trnávka, a my zarputile říkali jen Trnávka. Pak jsme zjistili, že jsme měli víc štěstí než rozumu, když jsme trefili správnou knihovnu. Taky jsme mohli dorazit do Obecní knihovny Trnávka, která se nachází taktéž v Pardubickém kraji, jen o sto kilometrů dál...

Deset let se svitavskou Fabrikou

Přestože na volné noze jsme jen pár let a stejně dlouho můžeme přijímat od knihoven pozvání na besedy, novou budovu svitavské knihovny Klára navštívila již před deseti lety. Tehdy se skupinou studentů knihovnictví z Tábora přijela obdivovat

Fabrika – zajímavá přestavba tovární budovy, ve které sídlí Městská knihovna ve Svitavách

nové multifunkční centrum *Fabrika*, jehož součástí jsou i moderní knihovní prostory. Tovární objekt nezapře svou původní funkci, ale přestavba

robustní stavbu očistila a barevné členění fasády jí dodalo šmrnc. Místo nepřipomíná nepřístupnou tovární pevnost, naopak nově zbudovaný portál láká návštěvníky dovnitř.

Městská knihovna ve Svitavách si sama svým uspořádáním vynucuje trochu jiné fungování, bez vstřícných zaměstnanců by to však nešlo. Kláře se z první spisovatelské návštěvy vybavuje odpolední šrumelec, když do knihovny po škole dorazily děti, i trpělivost knihovnic krotitelek. Ostatně právě na odpolední otevřené programy pro veřejnost, které prověří vazbu čtenářů na knihovnu, jsme sem nejčastěji zvaní.

Klára Smolíková na programu v Městské knihovně ve Svitavách

Potěší, když souběžně probíhá některá z výstav ilustrací či komiksů z našich knih a kreativní knihovnice se nadšeně pustí do vymyšlení doprovodného programu. Proto Klára vždy ráda připraví pro svitavské publikum metodický program. Ví, že předávání zkušeností padá na úrodnou půdu. Když se tedy na seminář do Klementina věnovaný dějinám knihoven pro velký zájem nedostali zájemci z Pardubického kraje, oslovení vstřícné ředitelky svitavské knihovny Marty Bauerové se nabízel a akce dopadla skvěle.

Není malých knihoven, ale i ty nejmenší by měly mít prostor na setkávání

Neradi bychom, aby nyní vznikl dojem, že větší znamená lepší. Moderně řešeným interiérem překvapí třeba i malá **Městská knihovna v Bystřem**, která navíc za jednou prosklenou stěnou nabízí venkovní posezení a dětské hřiště. Knihovnice Zdislava Klodnerová má přehled, nebojí se zapojit do spolupráce na zajímavých projektech a neustále přichází s novými nápady. Někdy si ří-

káme, zda vůbec vedení měst tuší, jaké poklady pro obec tyto lidé představují.

Nedaleko leží **Knihovna Dolní Újezd**. Najdete ji strategicky vedle školy, nádvkem před ní stává autobusy. Hned u vchodu visí na stěně meč, ne snad aby čtenáře děsil, ale na připomínku každoročního pasování nových čtenářů. Když se zde Klára zdržela po programech, viděla, jak vděčně tráví uvnitř čas ti, kteří by museli mrznout na zastávce, jak si přišly vybrat knihy do školní družiny paní družinářky i s chumlem dětí, zkrátka jak se zde dveře netrhnu a knihovnice Jaroslava Bisová se ani na okamžik nezastaví.

Takové nasazení knihovníků připomíná zapřazení učitelů a my jsme často svědky nejen různých forem spolupráce, ale někdy také jakési zákopové války mezi knihovnou a školou. Mrzí nás, když si zásluhy za dlouhodobě plánovaný a složitě zorganizovaný program pro žáky přisvojí škola jen proto, že se besedy nakonec kvůli omezeným prostorovým možnostem knihovny odehrají ve třídách. I my, spisovatelé, jsme raději v knihovně, na dosah knihám a podporujícím knihovníkům. Koneckonců se tím zvyšuje šance, že se akce přetaví ve větší zájem o čtení, je proto důležité diskutovat o knihách mezi obtěžkanými regály, a ne ve školních lavicích nebo v anonymních sálech obce.

Být svým vlastním pánem v knižním království

Těší nás, když cítíme, že jsou knihovníci ve své knihovně pevně zakořenění a prostor oživují. Nemají strach vyjít ven a zároveň budovu kreativně vyplňují. Každá z jejich aktivit má smysl. Takové osobnosti často potkáváme na konferencích a seminářích opakovaně, nebojí se totiž dál vzdělávat, upevňovat kontakty s kolegy, předávat dál, co sami vyzkoušeli. V této rubrice se vždy jen lehce zmíníme o hrstce z nich, ale v knihovnách je jich mnohem, mnohem víc.

Třeba skvěle se doplňující dvojka – Jana Hlaváčová, ředitelka **Městské knihovny Žamberk**, a Martina Wilhelmová z dětského oddělení, která zároveň vede kurzy trénování paměti. Dvě milé, inteligentní a skromné dámy, které nad každou novou informací popřemýšlejí a rozhodně si nenechají proklouznout mezi prsty nápady, jež by jejich čtenáři ocenili. Jiří to vždy testuje na otevřenosti pro komiksy a fantastiku. Proto

K. Smolíková na odpoledním setkání s dětmi v MĚK Přelouč

mu dělala radost aktivní Kristýna „Darrien“ Obrdlíková z **Krajské knihovny Pardubice**, která se dokonce zapojila do organizace setkání fanoušků sci-fi, fantasy a komiksu – *ParConu*.

Poznámka: Ostatně Jiří dodnes vypráví o svém překvapení na jednom ze svých úplně prvních komiksových workshopů *Komiksy hravě i dravě*. Vozí s sebou zpravidla dvacet světových i našich komiksů na ukázkou. V Pardubicích právě ukazoval svůj výběr TOP 20, když tu začala průběžně odcházet a přicházet zmíněná knihovnice Kristýna Obrdlíková. A na volný stůl vedle Jiřího přeplněného stolu tak naskládala asi 50 komiksů, které se týkaly zmíněných sérií či autorů. Puberťáci nadšeně zírali a pak se vehementně jali hlásit o čtenářskou průkazku... aneb Jak se z největších sígrů stanou ti nejlepší čtenáři!

Snídaně či kouzlení mezi knihami

Při návštěvě **Městské knihovny Králiky** Kláře vyrazila dech ředitelka Kateřina Brandejsová, když ji upozorňovala, aby se ráno před besedami nedivila ruchu v dětském oddělení. Otevírá totiž brzy, aby děti, které přijíždějí do škol z okolních vsí, mohly počkat na začátek vyučování v knihovně. A v *Týdnu knihoven* zde pro ně byly dokonce přichystané snídaně.

Městská knihovna Přelouč, kterou poznáváme díky pozváním ředitelky Ladislavy Hývlové, sídlí v dominantní novorenesanční budově na náměstí. Kupodivu původně stavba nebyla ani radnice ani zámek, ale občanská záložna. Dnes jsou tedy místnosti knihovny podepřeny železnými sloupky, aby tíhu knih vůbec unesly. To však osazenstvu knihovny nebrání expandovat do města. Často jsou naše návštěvy zapojeny do většího projektu, který se týká třeba poznávání středo-

Jiří W. Procházka na besedě v Městské knihovně ve Vysokém Mýtě

věké historie města, etapové městské hry či čtenářských dovedností. Snažíme se neutrhout si ostudu. Konkurence je veliká. Vždyť místní knihovnice si pravidelně oblékají pláště a nasazují špičaté klobouky, aby mohly důstojně organizovat *Odpoledne v bradavické škole čar a kouzel*.

Na stopě výstav

Milou příležitostí k cestě do knihovny bývá též probíhající výstava ilustrací z našich knih. Takto jsme se při poslední návštěvě **Městské knihovny ve Vysokém Mýtě** zdravili s roztomilými *knihozrouty* na ilustracích Báry Buchalové. Nebo Klára mávala Husům v podání Lukáše Fibricha, když stoupala do patra **Městské knihovny Polička**. Přestože se na výstavě specializují místní muzea, knihovním stěnám sluší také.

Někdy do sebe vše pěkně zapadne. Třeba když Klára před čtyřmi lety měla besedy ke knihám *Jak se staví město* a *Řemesla* v sále Orlického muzea, kde mohla dětem hned vše ukázat na vystavených exponátech. Při druhé březnové návštěvě si už myslela, že ji nic nezaskočí. Jenže když se s paní Hradilovou z **Městské knihovny Choceň** rozloučila, našla auto zasypané vysokou vrstvou nového těžkého sněhu. Odjela tedy kamsi do místního bermundského trojúhelníku se střechou zasněženou, kličkovala mezi popadanými větvemi, aby přes všechna předsevzetí opět skončila před uzoučkým mostkem mezi Sezemicemi a Kuněticemi. Ale tuhle historku už znáte.

A my už také víme, zač je v Pardubicích perník.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA

| jirka.walker28@gmail.com

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

| klara.smolikova@tiscali.cz

Foto: archiv autorů

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*.

V africké Keni zkoumají vliv kultury čtení mimo vzdělávací prostředí univerzit, způsoby interakce lidí s textem v jejich každodenním životě a strategie pro práci s textem.

Kultura čtení je prostředí, ve kterém existuje společná praxe čtení pro radost nebo volný čas a je cenná. Vzdělání má v Keni vysokou hodnotu a celková gramotnost patří mezi nejvyšší ve východní Africe (míra gramotnosti dospělých je 78 %). Vědci zkoumají, proč se kultura čtení v Keni příliš nerozvinula. Čtení zde bylo totiž vždy spojeno s absolvováním standardizovaných testů. Studenti procvičují čtení a psaní ve třídě a po ukončení této stresující praxe pravděpodobně nebudou chtít číst pro radost. Pedagogové vyzorovali, že snížení počtu povinných předmětů na základní škole vedlo k tomu, že děti více času četly knihy. Byly vyvinuty atraktivní programy, které by měly dětem přinášet ze čtení radost – studenti a žáci čtou venku nebo si navzájem vyprávějí příběhy založené na čtení, děti si oblíbily také projekt *Čtení dětí ve stanech*. Čtení v Keni ovlivňuje fakt, že nebylo zcela odděleno od koloniálního vlivu, včetně křesťanství. Před kolonizací dominovala orální kultura, v níž byly vyprávění a zpěv primárními formami předávání znalostí. Když britští kolonizátoři v Keni zavedli čtení a psaní do formálního vzdělávání, bylo hlavním cílem vycvičit Keňany pro různá povolání a indoktrinovat křesťanské náboženské hodnoty čtením náboženských textů. Dalším důvodem pro nízkou kulturu čtení je nedostatek vhodné literatury.

(*IFLA Journal* – Volume 45, Number 4, December 2019, s. 301–308)

Městská knihovna v německém Spandau působí jako prostředník mezi odborníky a středisky péče o děti. Je obtížné podporovat čtení dětí, pokud již na počátku školy nemají nejjednodušší základy gramatiky a slovní zásoby. V berlínské čtvrti Spandau žije přibližně 15 000 dětí od narození do šesti let, z nichž celá třetina potřebuje podporu při přijímacím řízení na základní školu. Růst počtu dětí vyrůstajících v chudobě a u nedostatečně vzdělaných rodičů je očividný. Například až 60 % dětí v okrese Falkenhagener Feld je postiženo chudobou. Střediska péče o děti se snaží je jazykově podpořit, ale postrádají základní znalosti a nemají kvalifi-

kovanou nabídku pro rodiče a pedagogy. Vzhledem k tomu, že ani odborné znalosti knihovníků nebyly v této oblasti dostatečné, rozhodla se knihovna navázat spolupráci s vysokoškolskými učiteli jazyků a předložila projekt na financování jazykové podpory pro uprchlíky ve svém regionu. Městská knihovna Spandau získala na tento projekt částku 163 000 EUR a začala spolupracovat s devíti centry péče o děti. Knihovna se také spojila s organizací GFMB, která poskytuje poradenství a podporu rodičům, pedagogům a školitelům ve vzdělávacích institucích v oblasti jazyka. Byly zde také vyvinuty nové metody a koncepty jazykové podpory a hodnocení jazykové úrovně. Jazykové vzdělávání je nyní součástí podpory čtení v dětských knihovnách. Uskutečnit projekt v tomto měřítku mohou pouze vyškolení asistenti jazyků.

(*BuB Forum Bibliothek und Information* – Jahrgang 71, Nr. 10, 2019, s. 540–542)

Průzkum ukázal, že na Slovensku se věnuje fundraisingu necelých 40 % knihoven, ačkoliv cca 55 % knihoven význam tohoto pojmu zná a cca 49 % knihoven se setkala s jeho praktickou aplikací v jiné neziskové organizaci. Pojem fundraising není ve slovenských knihovnách dostatečně etablovaný. Překážkou při jeho aplikaci je dále nedostatek lidských zdrojů, času, vědomostí, schopností a motivace a chybějící právní subjektivita knihoven. Knihovny, které se fundraisingu věnují, to činí hlavně proto, aby zabezpečily udržitelnou organizaci, aby se rozšiřovaly, rozvíjely a otevíraly veřejnosti. Za jeden rok této činnosti jsou knihovny schopné získat finance v hodnotě několika tisíců eur. Osobou zodpovědnou za fundraisingové aktivity je zpravidla ředitel. Knihovny se soustřeďují více než na masové oslovení potenciálních dárců na osobní setkání, telefonáty a korespondenční a emailovou komunikaci. Uplatňují v rámci zpětné vazby především poděkování a více než polovina z nich poskytuje svým dárcům benefity, nejčastěji formou bezplatného poskytování knihovnicko-informačních služeb. Často odměňují dárci umístěním reklamních materiálů do svých prostor nebo zveřejňováním seznamu dárců.

(*Knížnica* – ročník 20, číslo 3, 2019, s. 11–20)

Před 295 lety, **2. 4. 1725**, se narodil italský spisovatel, kněz, diplomat, špion, dobrodruh a známý svůdník **Giacomo Girolamo Casanova** († 1798), autor rozsáhlých, velmi otevřených pamětí *Příběh mého života* (dvanáctidílné anglické vydání z roku 1997 má celkem 4568 stran!); od roku 1783 až do smrti působil jako knihovník hraběte Valdštejna na zámku v Duchcově.

Před 215 lety, **2. 4. 1805**, se narodil dánský spisovatel **Hans Christian Andersen** († 1875), jeden z největších světových autorů pohádek, též autor pamětí (*Pohádka mého života*).

Před 180 lety, **2. 4. 1840**, se narodil francouzský spisovatel **Émile Zola** († 1902), naturalista, autor rozsáhlého volného románového cyklu *Rougon-Macquartové* (20 románů, mj. *Břicho Paříže*, *Zabiják*, *Nana*, *Germinal*, *Peníze* a další), který má podtitul „přírodopisná a sociální studie jedné rodiny za druhého císařství“ a je obdobou Balzacovy *Lidské komedie* druhé poloviny 19. století; kromě toho napsal ještě další romány a kratší díla, z nichž nejznámější je *Tereza Raquinová*.

Před 185 lety, **5. 4. 1835**, se narodil **Vítězslav Hálek** († 1874), český básník, prozaik, dramatik, literární kritik a publicista, představitel májovců.

Před 250 lety, **7. 4. 1770**, se narodil anglický romantický básník **William Wordsworth** († 23. 4. 1850), autor *Lyrických balad*, které napsal společně s S. T. Coleridgem (tzv. jezerní škola či jezerní básníci).

Před 120 lety, **11. 4. 1900**, se narodil maďarský spisovatel **Sándor Márai** († 1989), rodák z Košic, který žil od roku 1948 v emigraci ve Švýcarsku a v Itálii a od roku 1952 v USA; k oživení zájmu o jeho dílo došlo až v 90. letech v Evropě i v USA; také u nás vyšla řada překladů jeho novel a románů: *Svíce dohořívají*, *Zpověď*, *Noc před rozvodem*, *Čtóra, pes s charakterem*, *Země, země...!*, *Odkaz Ester* či *Judita*; v roce 2008 vyšly česky také dvojdílné *Deníky* (1943–1989).

Před 150 lety, **12. 4. 1870**, se narodil **Josef Pekař** († 1937), přední český historik (*Bílá hora*, *Knihy o Kosti*, *Žižka a jeho doba*, *Valdštejn* a další díla).

Před 80 lety, **13. 4. 1940**, se narodil francouzský spisovatel **Jean-Marie Gustave Le Clézio**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (2008); česky vyšly romány *Poušť*, *Bludná hvězda* a další díla. Před 90 lety, **14. 4. 1930**, zemřel ruský básník, prozaik a dramatik **Vladimír Majakovskij** (* 1893), autor poem *Oblak v kalhotách*, *150 000 000*, *Vladimír Iljič Lenin*, *Vojna a svět*, *Miluji* či *Misteria Buffa*.

Před 70 lety, **14. 4. 1950**, se narodil maďarský prozaik **Péter Esterházy** († 2016); česky vyšly romány a prózy *Malá maďarská pornografie*, *Hrabalova kniha*, *Pomocná slovesa srdce*, *Harmonia caelestis*, *Opravené vydání* a další díla.

Před 325 lety, **17. 4. 1695**, zemřela mexická řeholnice a básnička **Juana Inés de la Cruz** (* 1651); česky vyšel výbor z jejího díla pod názvem *Naděje do zlata tkaná*.

Před 135 lety, **17. 4. 1885**, se narodila dánská spisovatelka **Karen Blixenová** († 1962), známá též pod pseudonymem Isak Dinesen, autorka knih *Anekdoty osudu*, *Zimní pohádky*, *Sedm fantastických příběhů* a slavných *Vzpomínek na Afriku*, které se staly předlohou oscarového filmu z roku 1985.

Před 110 lety, **21. 4. 1910**, zemřel americký spisovatel **Mark Twain** (* 1835; vl. jm. Samuel Langhorne Clemens), autor mnoha povídek, románů, esejů či politických satir, z nichž nejznámější je dvojice románů *Dobrodružství Toma Sawyera* a *Dobrodružství Huckleberryho Finna*, který se považuje za jeden z prvních velkých amerických románů.

Před 425 lety, **25. 4. 1595**, zemřel italský renesanční básník **Torquato Tasso** (* 1544), autor rozsáhlého eposu *Osvobozený Jeruzalém*.

Před 110 lety, **26. 4. 1910**, zemřel **Bjørnstjerne Bjørnson** (* 1832), norský prozaik, básník, dramatik a publicista, představitel kritického realismu, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1903), autor *Selských povídek* či novely *Synnøve ze Slunečného návrší*.

Před 135 lety, **29. 4. 1885**, se narodil **Egon Erwin Kisch** († 1948), pražský německy píšící reportér a spisovatel židovského původu, jehož reportáže vyšly např. v souborech *Pražská dobrodružství*, *Pražský pitaval*, *Zuřivý reportér* či *Tržiště senzací*.

Portréty archiv autora

První knihovní zákon – 100 let: Pardubický kraj s. 111–115

← Historická fotografie budovy někdejší Občanské záložny, sídla knihovny v Přebouči od roku 1863 až do současnosti

← Čítárna
Za divadlem
městské/veřejné
knihovny
v Pardubicích
(30. léta)

Foto: archiv KK
v Pardubicích

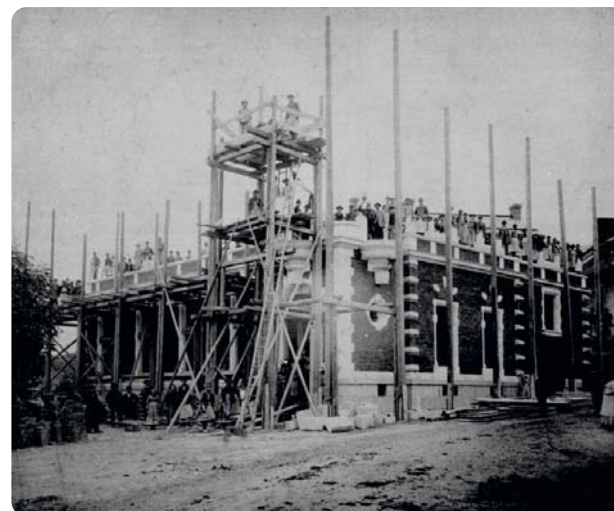

← Původní čítárna
dnešní Městské
knihovny Přebouči

Foto: z muzejních sbírek
města Přebouči

Jaromír Metyš,
vedoucí knihovny
v Litomyšli
v letech 1921–1942;
od roku 1942 ji vedl
Josef Portman →

Foto: archiv MěK Litomyšl

↑ Stavba Ottendorferovy knihovny
ve Svitavách v roce 1891;
v době svého otevření (1892) patřila
k nejmodernějším v Evropě,
její uspořádání bylo provedeno podle
vzoru Newyorské veřejné knihovny

↑ Pohled do interiéru Ottendorferovy
knihovny ve Svitavách (1892)

Foto: archiv Městského muzea a galerie ve Svitavách

Historické foto budovy
Městské knihovny Litomyšl,
kde sídlí od roku 1900
až do současnosti
(nedatováno) →

SVĚT KNIHY PRAHA 2020

26. mezinárodní
knižní veletrh
a literární festival

14.–17. 5. 2020
Průmyslový palác
Výstaviště Praha

Střed/t světa

Čestný host Polsko

online registrace odborného návštěvníka
permanentní vstupenka s bonusy
zajímavá nabídka reklamní spolupráce pro knihovny
podrobné informace na www.svetknihy.cz

